

4. maijs – "Latvijas Neatkarības atjaunošanas diena"

Vēsturiskais balsojums

Likteņdārzā pie piemiņas vietas tiem, kas balsoja par Latvijas neatkarības atjaunošanu 1990. gada 4. maijā

MANFRĒDS VĒBERS,
Eiropas Tautas partijas grupas
priekšsēdētājs Eiropas Parlamentā,
īpaši "Brīvajai Latvijai"

9. maijs – Eiropas diena Eiropas nākotne: no krīzēm līdz panākumiem

Atkal Eiropa piedzīvo ne visai vieglas dienas. Tā jau ir trešā krīze pēdējo desmit gadu laikā mūsu kontinentā. Patlaban Eiropas uzdevumi un mērķi ir mainījušies. Ja agrāk tā bija miera nodrošināšana un dalībvalstu iekšējo problēmu risināšana, tad šobrīd galvenais izaicinājums ir noturēties pret visiem pārējās pasaules satricinājumiem.

Eiropas Savienībai (ES) ir jābūt veiksmīgam krīžu menedžerim. Covid pandēmija parāda, ka Eiropai ir jārikojas vēl labāk, ātrāk, jo eiropieši bija viluši par ES vadību. Tāpēc var ļoti labi izprast šīs situācijas sekas un kritiku. Pagājušā gada pavasarī katra dalībvalsts vienpusēji slēdza savas robežas. Patlaban atšķiras ceļošanas noteikumi starp dažādām dalībvalstīm, atšķirīgs dienu skaits jāpavada pašizolācijā vai karantīnā. Ir lēnāka vakcinācijas gaita salīdzinājumā ar mūsu tuvākajiem Eiropas rietumu partneriem. Dažkārt Eiropa

ir iestrēgusi ilgstošos lēmumu pieņemšanas procesos. Tā rezultātā vairāki būtiski un svarīgi noteikumi tiek pieņemti novēloti. Eiropai ir jāspēj strādāt ātri un patiesi. Tādai jābūt konferences par Eiropas nākotni vienai no galvenajām prioritātēm.

Dažās jomās ES būtu jāpiešķir vairākas kompetences dalībvalstīm. Savukārt, ja kopīgai rīcībai

ir izšķiroša nozīme, tad ES ir nepieciešama lielāka izpildvaras iespēja, sekmīgāk īstenojot lēmumus.

Lūkojoties uz Krieviju, Turciju un Ķīnu nereti viena no ES valstīm var bloķēt Eiropas iespējas globālā mērogā. Uzskatu, ka ārpolitikā mums jāklūst efektīvākiem, atsakoties no vienprātības principa, bet gan pieņemot lē-

mumus ar balsu vairākumu. Tāpēc mums vajadzētu iecelt pilntiesīgu Eiropas ārlietu ministru, kurš runā Eiropas vārdā un ir uzticams sadarbības partneris Eiropas Parlamentam.

Tāpat Eiropai ir jāpastiprina drošības un aizsardzības spējas un jāpaliek vienotai. Mums ir nepieciešams skaidrs ceļvedis, kā veidot Eiropas aizsardzības savienību ar NATO, lai apvienotu savus kopīgos spēkus, nevis šķeltu – kopīga miera labad.

Eiropai jābūt gatavai tikt galā ar nākamā pandēmiju un citām ļaunām slimībām. Patiešām, galvenā atbildība par veselību un medicīnisko aprūpi ir dalībvalstu kompetencēs, tomēr pandēmija nepazīst robežas. Eiropai ir jāklūst par jauno veselības un inovācijas laboratoriju, pastiprinot ciņu pret vēzi, Alzheimeras slimību un citām infekcijām, piemēram, Covid-19.

(Turpinājums 2. lpp.)

Jānis Peters

trolejbusa galapunkts pie Brīvības pieminekļa

tepat ir mūsu svētā un tālā brīvība mēs atnākuši esam kā bija norunāts

tepat vien viņa dzīvo tās vaigs ir raizēm klāts mēs atnākuši esam kā bija norunāts

sen varējām te atnākt kad laiks bij sīks un kluss kad galapunktā nāca pilns ļaužu trolejbuss

pilns trolejbuss ar mūsu ar sāļām asarām bet atbraukuši bijām kur galapunkts bijām

mēs braucām svētai apkārt bet nedzīvojām tā kā bija zvērēts domāts kā bija norunāts

tepat ir mūsu svētā un tālā brīvība mēs atnākuši esam kā bija norunāts

Latvija dienu ritējumā

3. – 4. lpp.

Jura Lorenca un Sallijas Benfeldes komentāri

5. lpp.

Černobiļas traģēdiju atminoties

6. lpp.

Numura intervijā "Dvēseļu puteņa" scenārists Boriss Frumins

7. lpp.

Pa atmiņu takām kopā ar Mārtiņu Rītiņu

9. lpp.

Tautiešu ziedojumi Latvijai

10. un 11. lpp.

9. maijs – Eiropas diena

(Turpināts no 1. lpp.)

Tehnoloģijas veicina pārmaiņas un pārveido mūsu pasauli. Eiropai ir jāuzņemas arī vadošā loma digitālajā attīstībā. Tā ir atslēga, kas paver panākumu durvis daudzās jomās.

Patlaban jau ES ir lidere vides aizsardzībā, jo izvirzījām vērienīgo mērķi līdz 2030. gadam samazināt emisijas par 55%. Ja mēs patiešām plānojam spert soli tālāk, tad ES ir jābūt atbildīgai par klimata politiku, it īpaši sarunu laikā, vienojoties par starptautiskiem klimata nolīgumiem ar trešām valstīm saskaņā ar Eiropas ekoloģiskajiem standartiem.

Ir ļoti svarīgi Eiropai finančiāli izturēt nākamās krīzes.

Jābūt spēcīgai Ekonomikas un monetārajā savienībai. ES nepieciešams savs finanšu ministrs, kurš koncentrējas uz stabilitāti un makroekonomikas rādītājiem. Nākamajai ekonomiskajai krīzei nevajadzētu novest pie lielākiem parādiem, kas gulstas uz nākamo paaudžu pleciem. Mēs nevaram atļauties zaudēt jauniešu entuziasmu, mums jānodrošina viņiem labāka nākotne, kuras veidošanā arī viņi paši piedalās.

Pēdējos gados eiropiešiem ir radies viedoklis, ka Briselē netiek ņemta vērā viņu dzīve un nezina, ko vainot par neveiksmēm vai atalgot par panākumiem. Tas notiek, ja vienlaikus ir pārāk daudzi atbildīgo. Svarīgu lēmumu pieņemšana tiek

kavēta un pilsoņu acīs tiek zaudēts uzticības kredīts Eiropas Savienībai. Eiropiešiem ir nepieciešama spēcīgāka demokrātiska vadība Eiropas līmenī.

Galū galā – Eiropa būs efektīva krīzes pārvarētāja tikai tad, ja cilvēki tai arvien uzticēsies. Mums ir jāstiprina Eiropas demokrātiskās pilnvaras. Pirms nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām mums ir jābūt skaidrībai par to, kurš un par ko būs atbildīgs Eiropā. Vēlētājiem jābūt ir izšķirošā teikšana par to, kas vadīs Eiropas Komisiju.

Lielākā partija, kas veido valdošo vairākumu Eiropas Parlamentā, iegūtu tiesības iecelt Komisijas priekšsēdētāju, ja to atbalstītu parlamenta vairākums. Vai arī mums vajadzētu būt vēl

drosmīgākiem un noteikt tiešas Eiropas Komisijas prezidenta vēlēšanas.

Ja Eiropa vēlas pārdzīvot nākamās krīzes, tai ļoti nepieciešamas pārmaiņas. Demokrātiskāka Eiropa ar nepieciešamajām pilnvarām, nodrošinot eiropiešu kopīgās intereses. Tāpēc konferencei par Eiropas nākotni vajadzētu sākt debates bez jebkādiem tabu vai ierobežojumiem, bet gan ar pavērtām iespējām uz dažādām idejām un risinājumiem. Tāpat kā mūsu Eiropas Savienības dibinātāji, arī ETP grupa joprojām būs virzītājspēks lielākai Eiropas vienotībai un izaugsmei. Pārtraucim krīzes! Tā vietā – sāksim veidot spēcīgāku Eiropas nākotni!

Eiropas Tautas partija ir lielākā politiskā frakcija Eiropas Parlamentā kopš 1999.gada. Tajā darbojas 175 no 705 EP deputātiem.

ETP grupā strādā Latvijas deputātes – **Sandra Kalniete** un **Inese Vaidere**. Eiropas Komisijas vadībā – priekšsēdētāja **Urzula fon der Leiena**, priekšsēdētājas izpildvietnieks **Valdis Dombrovskis**.

Eiropas Savienības Padomē ETP politisko saimi pārstāv vairāki ES dalībvalstu vadītāji, tajā skaitā Vācijas kanclere **Angela Merkele** un Latvijas Ministru prezidents **Krišjānis Kariņš**.

Zvērināta figurālista un monumentālista stāsts

Jānis Kalnačs. "Jēkabs Strazdiņš". Māksliniece Zane Ernštreite.

"Neputns", Rīga, 2020, 287 lpp.

MĀRIS
BRANCIS

Pandēmijas laikā, kad muzeji, teātri, pat restorāni un kafejnīcas slēgtas, kur cilvēkiem atpūsties, satikties un pamēlot, bez interneta ir vēl viena izklaide, ja to var saukt par izklaidi, – grāmatu lasīšana. Paldies Dievam, ka tagad ir laiks lasīt grāmatas, ko citkārt nevari, dzīvi piepildot ar pienākumiem, ģimeni, darbu un visu citu. 2020. gadā apgādā "Neputns" iznāca, un tikai tagad izlasīju mākslas vēsturnieka profesora Jāņa Kalnača sarakstīto monografiju "Jēkabs Strazdiņš".

Jēkabs Strazdiņš (1905-1958) bija viens no tiem gleznotājiem, kuri piedzīvoja ļoti skarbu likteni, kādēļ padomju okupācijas gados par mākslinieku daudz nerunāja, kaut arī ik pa desmit gadiem tika rīkotas viņa jubilejas izstādes. Tas notika, manuprāt, viņa sarežģītā rakstura, bet vēl jo vairāk viņa agrāk pausto uzskatu dēļ.

Jēkaba Strazdiņa radošās darbības augšupeja norisinājās tā sauktajā Ulmaņa laikā, kad īpaša uzmanība tika pievērsta zemniecībai kā saimnieciskajai un politiskajai dzīvē, tā arī kultūrā, tostarp mākslā. Tolaik izcēlās tie mākslinieki, kuri savos darbos atklāja lauku cilvēku dzīvi un darbu. Literatūrā un daļēji mākslā šajā tēmā nereti tika radīti visai sentimentāli darbi, kamēr Jēkabs Strazdiņš radīja lauku dzīves drāmatismu. Viņa vīri, gleznu centrālie varoņi, kā izteicās Jānis Siliņš, "ar stūrainiem pleciem, rupjiem kauliem ir smagi kā zeme, ko viņi kopj. Viņu rokas ir radinātas turēt arkus, izkaptis, lāpstas un cirvjus. /.. / Apņēmīga pacietība, piepūle, spēks ir viņu tikums". Komunistiskā ideoloģija viņa gleznās saskatīja brīvās Latvijas slavinājumu. Savukārt savos rakstos viņš pauda pēckaņa valdošās mākslas dzīves noteicējiem visai nepieņemamus uzskatus, izsakot negatīvu attieksmi pret modernisma formālismu. Dziļi nelab-

vēlību pret Jēkabu Strazdiņu noteica arī viņa apcietināšana un aizsūtīšana uz Sibīriju, kas pilnībā sagandēja mākslinieka veselību.

Lai nu kā, bet savā ziņā Strazdiņam ir laimējies, jo viņš nekad nav bijis pilnībā aizmirsts. 1991. gadā pat tika izdota viņa studentes Rūtas Brāķeres grāmata par gleznotāju, bijušo Mākslas akadēmijas docentu un jauno mākslas zinātnieku audzinātāju Latvijas Universitatē, bet tagad Jāņa Kalnača arī apjomīgā monografija, kas atklāj daudz jauna viņa biogrāfijā un radošajā dzīvē, atrodot zudušus vai bojā gājušus darbus.

Vidzemes augstskolas profesors Jānis Kalnačs vispār ir nemitu ceļu gājējs. Mākslas vēsturnieks pievērsies tādām tēmām, kam līdz šim neviens nav piešķīries vai pat tās apgājis, tādēļ viņš ir rūpīgi izstaigājis nomaļus, dumbvainus un aizaugušus ceļus, un tagad latviešu mākslas vēstures literatūrā ir viņa dziļie pētījumi "Telotājas

mākslas dzīve nacistiskās Vācijas okupētajā Latvijā: 1941-1945" (2005) un "Rīgas dzīvokļu "likumīgā" izlaušanās: 1944 – 1949" (2017), kurus izdevis apgāds "Neputns".

Sākot savu stāstu par Jēkabu Strazdiņu, Jānis Kalnačs atklāj ceļu līdz grāmatai, ko veicinājis gan viņa darbs pie abiem iepriekšminētajiem pētījumiem, gan interese par Jaunpiebalgas mākslas muzeja likteni. Šajā kultūrvēsturiskajā novadā noritēja gleznotāja bērnība un jaunības gadi. Dzīve iekārtoja tā, ka piedaloties etnografiskajās ekspedīcijās, mākslinieku mudināja izpētīt un aprakstīt dzimtas puses

stājās Mākslas akadēmijā un to 1933. gadā arī beidza ar zīmīgu diplomdarbu "Ganos", kas aizsāka jaunsaimnieku un lidumnieku tēmu jaunā gleznotāja daiļradē. Viņš iestājās apvienībā "Radīgars", kas bija mazliet dumpīga jauno mākslinieku biedrība. Viņu vidū vairums bija studenti, kas pat uzdrošinājās sacelties pret Vilhelmu Purvīti, kuram pārmeta, ka viņš vienlaikus ieņem divus augstus amatus un saņem labu algu. Tā kā jaunie censoni nebija ne bagāti, ne īsti vēl iekaņojuši sabiedrības uzmanību, viņi pirmie Latvijas mākslas vēsturē sarīkoja pirmo performanci – izstādi zem Vērmaņdārza liepām. "Tā nebija tikai sensācija vien, bet arī pretde-monstrācija vietējām kultūrpolitikas netaisnībām, no kurām sevišķi nākas ciest jaunās paaudzes māksliniekiem," žurnālā *Domas* rakstīja Roberts Šterns. Protams, nopietnu seku šai izstādei nebija.

Jaunais mākslinieks daiļrades sākumā gleznoja figurālas kompozīcijas ar sociāli ievirzītu saturu, bet, laikam ritot, viņš pievērsās minētajai lauku cilvēku tēmai. Ar vienu tādu figurālo kompozīciju "Darbs" viņš piedalījās 1935. gadā sarīkotajā Romas stipendijas pirmajā konkursā. Tajā arī Jēkaba Strazdiņa kompozīcija izpelnījās lielu ievērošanu, taču ceturtajā kārtā pārsvaru guva Eduarda Kalniņa "Plostnieki".

Jānis Kalnačs tālāk pievērsās jaunpiebaldzēna radošajai darbībai, izceļot viņa monumentālās figurālās gleznas un zīmējumus. Uz Itāliju viņš tomēr aizbrauca un to atcerējās visu mūžu, par ko rakstīja, dzīvodams Sibīrijas nometnē. Šis atmiņas plaši citētas arī monografijā. Tikpat pamatīgi izvērtētas Jēkaba Strazdiņa mākslas norišu un izstāžu recenzijas. Rakstos gleznotājs dedzīgi vērsās pret svešu un kaitīgu tradīciju kultivēšanu: "Saindē-

damas un darbam atraudamas krietnus dēlus un meitas, šīs parašas mūsu tautai nodarījušas grūti aprēķināmu postu".

Monografijas pētnieks atklāj arī par mākslinieka piedalīšanos filmas "Vēveri atkal sēžas stellēs" uzņemšanā Piebalgā 1940. gadu pirmajā pusē, par Jaunpiebalgas mākslas muzeju un tā likteni. Jānis Kalnačs neapiet gleznotāja vēlmi pildīt padomju varas prasības mākslā gan bargajā gadā, gan pēc kara. Tas bez šaubām neko neglāba – viņu 1949.gadā arestēja. Tagad grāmatā uz dokumentu pamata sīki izlasāms gan par viņa pratināšanām, apsūdzībām, gan mantas konfiskāciju (viņam piederēja lieliska mākslas darbu kolekcija) un dzīvi Taišetā, Irkutskas apgabalā. Laimīgā kārtā abi Strazdiņu bērni netika apcietināti, bet palika Latvijā pie radiem. Viņi bieži rakstīja gan tēvam, gan mātei uz Kazachiju. Šī sarakste tagad glabājas Okupācijas muzejā un ir par pamatu abu vecāku dzīves atklāšanai gan apcietinājumā, gan mājupceļā, gan arī pēc atgriešanās no izsūtījuma. Šī ļoti sāpīgā lasāmviela ir apsūdzība padomju okupācijas režīmam par tā nežēlību, necilvēciskumu un asinskāri – cilvēks tam ir nenozīmīgāks par vissīkāko knisli.

Nobeigumā Jānis Kalnačs secina, ka Jēkabs Strazdiņš ir "nepelnīti aizmirsts zvērināts figurālists un ekspresīvs realists", bijis izcils zīmētājs, "nerealizēties monumentālists, pirmsindustriālās lauku dzīves un darba atveidotājs", bet viņa "raksti par latvisko mākslā iegūst jaunu aktualitāti un nianse mūsdienu globalizācijas un tehnoloģiju smagi skartajā sabiedrībā".

Šiem secinājumiem var tikai piekrist, taču vēl gribas piebilst, ka monografijas autors ir paveicis teju vai titānisku darbu šī mākslinieka personības, daiļrades un dzīves likloču atklāšanā.

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

Piešķirti Cildinājuma raksti

22. aprīlī Valsts prezidents Egils Levits piešķīris Cildinājuma rakstu bijušajai ilggadējai Ģenerālprokuratūras Sevišķi svarīgu noziegumu izmeklēšanas pārvaldes priekšiecei un bijušajai Valsts prezidenta kancelejas Apželošanas dienesta vadītājai **Ritai Akse-nokai**, paužot atzinību par nozīmīgo ieguldījumu Apželošanas dienesta izveidē un Apželošanas likuma izstrādē.

Rita Aksenoka

“Augsti vērtēju Jūsu ieguldījumu Valsts prezidenta kancelejas Apželošanas dienesta izveidē un Apželošanas likuma izstrādē. Tas tika paveikts, balstoties Jūsu nozīmīgajā pieredzē sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanā Latvijas Republikas prokuratūrā, izcilajā darba spējās, viedumā un augstajos ētikas standartos. Līdzgaitnieki arī mūsdienās Jūs cildina un atceras kā Apželošanas dienesta dvēseli – iedvesmojošu, atsaucīgu, iejūtīgu, sirdsgudru kollēgu. Esmu pateicīgs par Jūsu paveikto un sveicu Jūs 85. jubilejā!” Cildinājuma rakstā norāda Valsts prezidents.

21. aprīlī Valsts prezidents Egils Levits piešķīris Cildinājuma rakstu filozofei, profesorei, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta direktorei Dr. **habil. phil. Maijai Kūlei**, paužot pateicību par nozīmīgo ieguldījumu zinātnē un pētniecībā un sveicot 70 gadu jubileju.

Maija Kūle

Valsts prezidents M. Kūlei vēltajā Cildinājuma rakstā norāda: “Augsti vērtēju Jūsu profesionālo un zinātnisko darbu, lai blakus eksaktajām zinātnēm stiprinātu Latvijā filozofijas un humanitāro zinātņu pozīcijas, vienlaikus izziņot Eiropas kultūru, vērtības un identitāti. Jūs ar patiesu un nenogurstošu interesi esat veltījusi savu mūžu zinātnei un pētniecībai, būdama iedvesmojošs piemērs jaunajai paaudzei. Sveicu un godinu Jūs 70. jubilejā!”

Valsts prezidents **Egils Levits** piedalījās konferencē **WindWorks. Powering Latvia's energy future.**

Savā uzrunā Valsts prezidents atzīmēja, ka “Latvieši tradicionāli ir dzīvojuši ciešā saskaņā ar apkārtni dabu, un mūsu tradīcijas ir lielā mērā pakārtotas dabas ritumam. Mums Latvijā ir paveicies, ka šeit ir Daugava – upe, kas mums sniedz elektroenerģiju, kas tiek saražota, izmantojot tādu

ilgtspējīgu veidu, kā hidroelektrostacijas. Mēs lepojamies ar plašajiem mežu masīviem, kuŗi sedz vairāk nekā pusi mūsu valsts teritorijas un ikdienā mūs priecē, bagātinot mūsu dzīves vidi. (...) Mums vēl ir daudz darāmā un iespēju mācīties no citu valstu veiksmīgiem dabai nekaitīgu energoresursu intensīvākas izmantošanas piemēriem. Ar to es domāju, piemēram, Dāniju, kas ir spējusi panākt, ka tās vēja enerģijas ražošanas nozare ir kļuvusi par perspektīvu ekonomikas nozari. Ceru, ka šī konference nākotnē pavērs ceļu jauniem ciešākas sadarbības projektiem, kas nesīs labumu kā Dānijai, tā arī Latvijai.”

Latvijas Okupācijas muzeja jaunā nodarbība “Gara spēka Atmoda”

Muzeja Izglītības nodaļa ir sagatavojusi jaunu tiešsaistes nodarbību “Gara spēka Atmoda”, kuŗā runās ar skolēniem par Atmodu un Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas laiku. Nodarbība paredzēta 9. – 12. klašu skolēniem, tās ilgums – 60 minūtes, un tā notiks tiešsaistē no 27. aprīļa līdz 14. maijam platformā Zoom.

Nodarbībā izmantoti muzeja topošās jaunās ekspozīcijas elementi un plašs video materiālu klāsts. Skolēni uzzinās par situāciju pirms Atmodas, par svarīgākajiem notikumiem un organizācijām, taču vislielākā uzmanība tiks veltīta tieši tautas gara spēkam, kas izpaudās dažādos veidos – gan iestājoties pret vides sargāšanu, (jo vide nav tikai vide), gan drosmē doties pie miliču un vadu ieskaūtā Brīvības piemiņķļa, lai pieminēt īpašu notikumu gadadienas. Runāsim un klausīsimies Dziesmotās revolūcijas fenomenu un pievērsīsimies unikālajam *Baltijas ceļam*, akcentējot vienu no demokrātijas pamatiezīmēm – vārda un ticības brīvību.

Zemessardze sniedz atbalstu sociālās aprūpes iestādēm, sakopj piemiņas vietas

Zemessardzes 30. gadadienas svinību gadu iesākot un sagaidot 4. maiju, Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanas 31. gadienu, Zemessardzes vienības sakopj teritorijas un piemiņas vietas visā Latvijā, savus labos darbus veltot kā dāvanu Latvijai Zemessardzes 30. gadadienā.

No 21. līdz 29. aprīlim kaŗavīri un zemessargi iepriecināja un dāvāja svētku sajūtu līdzilcievkiem, palīdzot teritoriju labiekārtošanā, piedaloties sociālās aprūpes iestāžu malkas sagatavošanā, sakopjot kaŗavīru piemiņas vietas, izcērtot krūmus un savācot pērnās lapas, gan arī labiekārtojot militāro mācību vietas, stādot jaunus kociņus u. c. Aktīvitātes norisinājās ārpus telpām, ievērojot Slimību profilakses un kontroles centra noteiktos preventīvos un

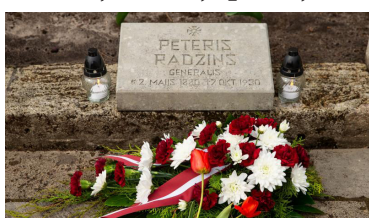
epidemioloģiskās drošības pasākumus.

22. aprīlī ar svinīgu piemiņas kapsulas iemūrēšanas ceremoniju uzsākta Zemessardzes 3. Latgales brigādes 35. kājnieku bataljona

infrastruktūras būvdarbi, tostarp divu – materiāltechnisko līdzekļu un bruņojuma noliktavu būvniecība. (attēlā)

NBS vadība godina ģenerāļa Pēterā Radziņa piemiņu

Svētdien, 2. maijā, plkst. 10, Rīgas Brāļu kapos, par godu Latvijas armijas ģenerāļa, Lāčplēša kaŗa ordeņa kavaliera Pēterā Vol-demāra Radziņa 141. dzimšanas dienas atcerei, Nacionālo bruņoto spēku Apvienotā stāba priekšnieks brigādes ģenerālis Imants Ziedinš nolika ziedus.

27. aprīlis –

Latgales kongresa diena

Akcentējot vēsturiskos notikumus un stiprinot reģionālo identitāti, kopš 2019. gada 27. aprīlis ir noteikts par Latgales kongresa dienu. Šis datums izraudzīts, jo 1917. gada 26. un 27. aprīlī Rēzeknē notika pirmais Latgales kongress, kuŗā tika nolemts, ka Latgalei jāapvienojas ar pārējiem topošās Latvijas valsts novadiem vienā zemē. Šis lēmums bija nozīmīgs sākumpunkts vēlākajai neatkarīgas Latvijas Republikas dibināšanai.

Stilizēts plakāts ar 1917. g. 9. maija (26. aprīļa) Latgales kongresa iekšskatu kinoteātri *Diāna* // Foto: Plakātu 20. gs. 30. gados darinājis Jēkabs Strazdiņš

1917. gada 26. – 27. aprīlī (pēc jaunā stila 9. – 10. maijā) Rēzeknē notika Pirmais Latgales kongress. Tajā Latgales latvieši pieņēma lēmumu par Latgales atdalīšanos no Vitebskas guberņas un apvienošanās ar pārējiem latviešiem, izveidojot savu autonomu valsti. Šis bija fundamentāls lēmums turpmākajā ceļā uz neatkarīgu Latvijas valsti.

Katrs atsevišķi, bet visi kopā: Lielās talkas dalībnieki parūpējušies par tīrāku Latviju

SPILGTS CITĀTS

Uzvarēt pandēmiju varēsim tikai kopējiem spēkiem

Pirms 31 gada ārsts **Valdis Zatlers** kā katarsi piedzīvoja Latvijas neatkarības atjaunošanu. Pirms desmit gadiem Valsts prezidents Zatlers ierosināja referendumu par Saeimas atļaušanu. Šobrīd Valdis Zatlers apbrīno sabiedrības pacietību un gaida izlēmīgāku valdības darbošanos. Žurnālā IR Zatlers intervijā izsaka savu viedokli par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem, īpaši par cīņu ar vīrusu.

Uzvarēt pandēmiju varēsim tikai kopējiem spēkiem, daudz kas ir atkarīgs no sabiedrības pašdisciplīnas. Pirms gada šī pašdisciplīna katrā indivīda līmenī bija daudz lielāka. Diemžēl šobrīd tā ir pamatīgi atslābusi. Neskatoties uz ierobežojumiem, Covid-19 skaitļi ir lieli un nemazinās. Mēs aizvien muļļājamies.

Sabiedrību vislabāk saliedē spēcīgi līderi. Tādu mums pietrūkst. Visu, ko bijām attiecībā pret Covid-19 sasnieguši vasarā, rudeni sabojājām. Negribu lamāt valdību. Tomēr jāatzīst, ka valdība sabojāja cilvēku vēlēšanos disciplinēties un saliedēties – ar pārliekām bailēm kļūdiēties un cenšanos izpatikt visiem. Krīzes brīdī valdība nedrīkst atļauties kaut ko solīt un nepildīt. Cilvēki pat neprasa, lai viņiem kaut ko sola! Ar laiku cilvēki valdībā vairs neklausās, viņi vienkārši pielāgojas, arī muļķīgiem valdības lēmumiem. Fundamentāla kļūda bija atļaut un aizliegto preču sarakstu sastādīšana. Preču ir miljoniem, nav iespējams sastādīt ideālo sarakstu, ko varēs un ko nevarēs nopirkt. Svarīgas nav preces, bet epidemioloģiskie noteikumi veikalā!

Cilvēki saprot loģiskus principus – divi metri, maskas, roku mazgāšana, ieeja veikalā ar groziņu. Bet nemītīgi koriģētus preču sarakstus un aizliegumu nopirkt zeķes cilvēki nesaprot. Rodas pastāvīga neapmierinātība. Tā nevajag darīt. Tad jau labāk uztaisīt kārtīgu “lokdaunu” uz mēnesi un tikt no krīzes ārā. Ari aizliegumi kādām nozarēm strādāt bija nekonsekventi. Nedrīkst būt atšķirīgi noteikumi zobu higiēnistiem un tiem, kas kopj pēdu higiēnu. Noteikumiem jābūt vienotiem. (...)

Ir cilvēciģi jārunā ar cilvēkiem. Varēja normālā valodā pateikt būtisko par vakcināciju, izskaidrot, kā process notiks. Pateikt, ka neviens netiks aizmirsts. Tam nevajag nekādu avīzi. Dalījums vakcinējamo prioritārās grupās bija attaisnojams tikai sākotnēji, dodot pirmās vakcīnas medīķiem, senioriem un aprūpes namu iemītniekiem. Bet tālāk lielas starpības nav – drīzāk pirmie būtu jāvakcīnē sociāli aktīvie cilvēki, kuri vīrusu iznēsā. (...)

Pirmkārt, es no valdības būtu gribējis lielāku izlēmību par to, kad ieviest ierobežojumus rudenī. Nokavējam vismaz par mēnesi.

Ja jums šogad 4. maijā kā valsts vadošai amatpersonai būtu jāsaka svētku uzruna tautai, ko jūs teiktu?

Kad valsts vadība pēdējo reizi cilvēkiem pateica paldies? Kad? Tieši to es darītu – 4. maijā pateiktu tautai paldies. Katram. Vispirms teiktu paldies tiem, kuri toreiz nobalsoja par neatkarības atjaunošanu.

Paldies medīķiem un skolotājiem par darbu ārkārtas apstākļos. Un paldies par pacietību tiem, kuŗus aizvadītā gada laikā valdības mainīgie un nekonsekventie lēmumi visvairāk situši un mocījuši.

Ja man būtu jāsaka runa, es minūtes piecpadsmit teiktu paldies. Mēs tiekam uz priekšu, tikai pateicoties mūsu cilvēkiem.

24. aprīlī Valsts prezidents Egils Levits, Andra Levites kundze un Valsts prezidenta kancelejas darbinieku kopa, atbalstot Lielās Talkas akciju un kampaņu “Miljons sveču grupu mājai”, palīdzēja labiekārtot biedrības “Latvijas kustība par neatkarīgu dzīvi” teritoriju.

“Lielā Talka Latvijā ir lielākā brīvprātīgā nacionālā kustība, kuŗā ikkatrs var piedalīties, lai veidotu mūsu valsti tīrāku, skaistāku, labāku. Šī kustība ir svarīga ikkatram, jo cauri laikiem esam saglabājuši stīgu ar iepriekšējam paaudzēm, kas dzīvoja tuva saskaņā ar dabu. Un šī stīga mums ir spēcīgāka kā, iespējams, citur

Eiropā. Tā ir Latvijas īpatnība, kas raksturo mūs, un es uzskatu, ka tas ir aicinājums mums visiem to turpināt, lai ikkatrs no mums varētu labāk dzīvot kopā ar dabu, nevis pret to,” teica Valsts prezidents Egils Levits Lielās Talkas atkāršanā pie Lielā Kristapa statujas 11. novembra krastmalā.

Šīs dienas rezultāts – pilns lielais atkritumu konteiners ar riepiem, elektroiekārtām, drēbēm, plastmasas un stikla atkritumiem, desmitiem maisu ar sadzīves atkritumiem. Pirmie soli pretī skaistai, koptai teritorijai, kuŗā reiz būs moderna grupu māja jauniešiem ar īpašām vajadzībām.

(Turpinājums 4. lpp.)

LATVIJA DIENU RITĒJUMĀ

(Turpināts no 3. lpp.)

Ar vadmotīvu "Par zaļu Latviju – katrs atsevišķi, bet visi kopā" visā Latvijā noslēgusies Lielās Talkas diena. Ievērojot epidemioloģiskos noteikumus, cilvēki bija aicināti talkot vienatnē, divatā vai savas ģimenes lokā.

Lielajai talkai šogad bija pieteiktas bija vairāk nekā 1200 vietu. Satīktie talkotāji vēsta, ka novērojuši – atkritumu, ko vākt, ik gadu paliek mazāk.

Pasākuma vadītāja Vita Jaunzeme norādīja, ka iepriekš neceļēja, ka šodien aktivitāte būs liela, bet, pateicoties labiem laikapstākļiem, visās Latvijas pašvaldībās atsaucība bijusi augsta.

Vita Jaunzeme

"Cilvēki ir priecīgi, ka var darboties un iet dabā. Šis prieks nolāms jau pa kilometru. Tā sajūta un tā aura, kas ir, un tās sejas un attieksme, kā tas viss notiek, manuprāt, tas ir liels pacelums.

Tāda sajūta, ka esam atgriezies gandrīz 10 gadus vecā pagātnē, kad Lielā talka tikko sākās. Bija tādi milzīgi emocionāli pacelumi. Šogad man visi stāsta, ka esot sajūta, ka it kā būtu renesansē. Cilvēki gada laikā sēdējuši ierobežojumos, par kuriem visu laiku atgādina. Domāju, ka visi ir ļoti noilgojušies iet dabā kaut ko darīt."

Valsts augstākās amatpersonas pareizticīgos un vecticībniekus sveica Lieldienās.

Latvijā tiek atzīmētas pareizticīgo un vecticībnieku Lieldienas.

Lieldienu datums ir mainīgs, jo tas ir atkarīgs no Mēness fāzes.

Šogad katoļi, luterāņi un baptisti Lieldienas svinēja 4. un 5. aprīlī, savukārt pareizticīgie šos svētkus svinēja vēlāk.

Valsts prezidents Egils Levits un Ministru prezidents Krišjānis Kariņš (JV) ierakstos mikroblogošanas vietnē *Twitter* apsveikuši pareizticīgos un vecticībniekus Lieldienās. Valsts prezidents iedzīvotājiem vēl mierīgas, gaišu pārdomu un prieka pilnas Kristus augšāmcelšanās svinības.

"Sveicu Latvijas pareizticīgos un vecticībniekus Lieldienās! Mierpilnus Kristus augšāmcelšanās svētkus!" savā vēstījumā novēl valdības vadītājs Krišjānis Kariņš.

Jēzus Kristus Augšāmcelšanās svētki ir cieši saistīti ar jūdu Pashā svētkiem, jo saskaņā ar Jaunās Derības liecībām Jēzus nāve bija Pashā svētkos, kurus svin dienā pirms pirmās pilnmēness dienas

pēc pavasara sākuma. Jūdi Pashā svētkos piemin izešanu no Ēģiptes verdzības. Pēc tam, kad 1582. gadā pāvests Gregors veica kalendāra reformu, katoļi un evaņģēliskie kristieši pieņēma reformēto kalendāru, bet lielākā daļa pareizticīgo kristiešu turas pie cita, Juliāna kalendāra.

Saeima no 7. maija atļauj ēdināšanu ārtelpās

Saeima 29. aprīlī galīgajā lasījumā pieņēma likuma grozījumus, kas no 7. maija sabiedriskās ēdināšanas pakalpojuma sniedzējiem atļauj ēdināt ārtelpās atbilstoši valdības noteiktām epidemioloģiskās drošības prasībām. Saeima šādu lēmumu pieņēma, neņemot vērā iepriekš valdībā panākto vienošanos – nepārskatīt ierobežojumus līdz 11. maijam.

Bažas par Saeimas lēmumu pauda Ministru prezidents Krišjānis Kariņš (JV), kuŗa ieskatā Saeima attiecībā uz epidemioloģisko situāciju un riskiem "dzīvo savu dzīvi, savā informatīvajā telpā". "Es to vēroju nedaudz nobažījies, jo ar dažādu rīcību varam izraisīt negaidītas sekas," piebilda Kariņš. No Saeimas lēmuma izriet, ka no 7. maija sabiedriskās ēdināšanas pakalpojuma sniedzējiem būs atļauts, ievērojot Ministru kabineta noteiktās epidemioloģiskās drošības prasības sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumiem, sniegt sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumus ārtelpās.

Balvos atverts daudzfunkcionāls sociālo pakalpojumu centrs

Balvos atklāta novada pašvaldības Sociālā dienesta struktūrvienība – Daudzfunkcionālais sociālo pakalpojumu centrs, kuŗa izveidē ieguldīti 645 075 eiro, aģentūru LETA informēja pašvaldībā.

Daudzfunkcionālais sociālo pakalpojumu centrs ir vieta, kur sniegs sabiedrībā balstītas sociālos pakalpojumus bērniem ar funkcionāliem traucējumiem. Bērniem būs pieejami sociālās rehabilitācijas pakalpojumu centra un dienas aprūpes centra pakalpojumi. Savukārt pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem tiks sniegti dienas aprūpes centra, speciālizēto darbnīcu un grupu dzīvokļa pakalpojumi.

Aizliedz iebraukt Krievijā

Krievijas Ārlietu ministrija pavēstījusi, ka nosaka sankcijas vairākām Eiropas Savienības (ES) struktūru un dalībvalstu amatpersonām, tai skaitā arī diviem Latvijas pārstāvjiem. Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP) priekšsēdim Ivaram Āboliņam un Valsts valodas centra direktoram Mārim Balteiņam aizliegts turpmāk iebraukt Krievijā.

Izveidota Latvijā pirmā Senioru Padomīte

Senioru Padomītes dibināšanas iniciatīva radās Rīgas aktīvo senioru alianses (RASA) paspārnē vēloties, lai Rīgas pilsētvidē at-

bilstoši laikmetam, būtu sabiedrībai draudzīga un mobila, lai seniori aktīvi un līdzdalīgi iesaistītos dažādu sabiedrisku, sociālu pilsētvides jautājumu risināšanā, svarīgu pilsētvides plānošanās dokumentu sabiedriskajā apspriešanā, tādējādi vairojot un veicinot senioru digitālo pilsonisko iesaisti lēmumu pieņemšanā.

Imants Lancmanis atklāj, kāpēc Mona Liza ir glezniecības šedevrs

Pasaulslavenā italiešu renesanses mākslinieka Leonardo da Vinči glezna "Mona Liza" ir mākslas vēstures šedevrs, jo māksliniekam ir izdevies pārnest konkrētā tēla dvēseli mākslas darbā, raidījuma "Komforta zona" jaunākajā seriāļā skaidroja latviešu mākslas vēsturnieks un ilggadējais Rundāles pils mūzeja direktors Imants Lancmanis. Runājot par Leonardo da Vinči gleznu "Mona Liza", mākslas vēsturnieks uzsver, ka tas ir jautājums par to, cik tālu iespējams uz audekla vai koka dēļa pārnest cilvēka dvēseli.

Tas, pēc Lancmaņa domām, Leonardo da Vinči ir izdevies. "Es esmu pamanījis, ka lielā mērā ilgstošs darba process un tā urbšanās un skatīšanās tajā, ko tu attēlo, ļauj kaut ko no viņa pārņemt. Es domāju, ka Mona Liza ir tas brīnums. Es pat nezinu, kā Leonardo ir izdevies to izvilkēt ārā," pauda Lancmanis. Jautājums par dvēseles attēlojumu mākslas darbā Lancmani ir nodarbinājis ilgu laiku. Mākslas vēsturnieks secina, ka atslēga ir acu ābola un skatiena uzgleznošana. "Leonardo ir ļoti mikstinājis šo acu ābolu kontūru. Iespējams, ka vienlaikus viņam ir izdevies panākt stereoskopiju. Proti, šī acs skatās tā kā uz sāniem, tā kā uz priekšu. Un, pateicoties tam mikstinājumam, izdevies šo stereoskopiju panākt. Varbūt tas ir tīri triks, nevis kaut kāda garīga brīnuma maģija," spriež Lancmanis.

Ziņas īsumā

- Saeima 22. aprīlī, galīgajā lasījumā kā steidzamu pieņēma likumu par par **Basela Jakuba Vahbes** atzīšanu par Latvijas pilsoni. B. J. Vahbe uzturas Latvijā kopš 1999. gada, kad uzsāka studijas Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātē. Viņš ir ieguvis ārsta gradu un ārsta speciālista kvalifikāciju neiroķirurģijā. Līdz 2020. gadam B. J. Vahbe strādāja Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcā par neiroķirurgu un šobrīd ir Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas Bērnu neiroloģijas un neiroķirurģijas klinikas neiroķirurģijas virsārsts.

- Latvijā pirmo reizi konstatēts **Covid-19 Brazīlijas paveids**, par to valdības sēdē 27. aprīlī, infor-

VĒSTNIECĪBU ZIŅAS

LATVIJA. 23. aprīlī ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs pieņēmis lēmumu pasludināt **vienu Krievijas vēstniecības diplomātu** par Latvijas Republikā nevēlamu personu (*persona non grata*). Ministra lēmums ir pieņemts, solidarizējoties ar Čehijas Republikas valdību saistībā ar Krievijas izlūkdieneņu nelegālām aktivitātēm Čehijas Republikā, kā arī izvērtējot Krievijas vēstniecības diplomāta darbību un konstatētos pārkāpumus Latvijā. Lēmums ir balstīts arī savstarpējās konsultācijās ar ES un NATO sabiedrotajiem un atbildīgo Latvijas institūciju sniegtajā informācijā.

LIELBRITANIJA. 27. aprīlī Londonā, Bekingemas pilī, notika Latvijas Republikas ārkārtējās un pilnvarotās vēstnieces Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē (AK) **Ivitas Burmistres** akreditācijas ceremonija. Svinīgā tiešsaistes ceremonijā Latvijas vēstniece iesniedza akreditācijas vēstules un nodeva Latvijas Valsts prezidenta Egila Levita laba vēlējumus Viņas Majestātei karalienei Elizabetei II, kuŗa pašreiz uzturas Vīndzoras pilī. Vēstniece savus pienākumus AK uzsāka pildīt 2020. gada 15. jūlijā.

Sarunā ar Viņas Majestāti vēstniece Burmistre atzīmēja, ka šis gads ir īpašs Latvijas un Apvienotās Karalistes attiecībās, jo tiek svinēta gan diplomātisko attiecību nodibināšanas simtgade, gan Latvijas starptautiskās atzīšanas *de iure* simtgade. Vēstniece akcentēja ciešās un labās attiecības, kas pastāvējušas visus šos gadus starp abām valstīm un pateicās par AK jūras spēku līdzdalību Latvijas atbrīvošanas cīņās 1919. gadā un sargājot Latvijas pagaidu valdību. "Latvija un Apvienotā Karaliste ir līdzīgi domājošas valstis, cieši partneri un sabiedrotie NATO, tās vieno kopīgas vērtības un izpratne par demokrātiju, vārda brīvību un cilvēktiesībām. Latvija turpinās cieši sadarboties ar AK drošībā un aizsardzībā, stiprinās ekonomiskās saites un atbalstīs Latvijas diasporu AK, kas ir lielākā no tautiešu kopiņām ārpus Latvijas" uzsvēra vēstniece.

KANADA. 30. aprīlī Latvijas vēstnieks Kanādā Kārlis Eichenbaums attālināti tikās ar Latvijas Nacionālās bibliotēkas direktoru Andri Vilku, lai pārrunātu turpmākās sadarbības paplašināšanu. Tikšanās piedalījās Latvijas Nacionālās bibliotēkas galvenā speciāliste starptautiskās sadarbības jautājumos Viktorija Moskina un vēstniecības lietvede Solvita Rakitko. Tikšanās bija veltīta Latvijas un Kanadas sadarbības bibliotēku un arhīvu jomā veicināšanai un kontaktu stiprināšanai ar Kanadas Nacionālo bibliotēku un arhīviem, kā arī Kanadas provinču galvaspilsētu bibliotēkām. Sarunā tika nolemts veicināt Kanadas bibliotēku krājumu papildināšanu ar jaunāko Latvijas tulkoto daiļliteratūru un izziņu literatūru par Latviju, sagatavojot pirmos grāmatu komplektus bibliotēkām federālajā galvaspilsētā Otavā un Ontārio galvaspilsētā Toronto.

*27. aprīlī notika Baltijas valstu vēstnieku Kanādā – Kārļa Eichenbauma no Latvijas, Tomasa Luka no Igaunijas un Dārija Skuseviča no Lietuvas – kārtējā tikšanās ar Baltiešu federācijas Kanadā (*Baltic Federation in Canada*) vadītājiem. Uz tikšanos bija uzaicināts arī Kanadas igauņu žurnālists, publicists, cilvēktiesību aktivists un sabiedriskais darbinieks Markuss Kolga (*Marcus Kolga*).

UZBEKISTĀNA. 20. aprīlī videokonferences formātā notika pirmā Latvijas un Uzbekistānas **Lietišķās sadarbības padomes (LSP) sēde**. Šis ir jauns abu valstu uzņēmēju sadarbības formāts, kuru iniciēja Latvijas Darba Devēju Konfederācija (LDDK) un Uzbekistānas Tirdzniecības un Rūpniecības Palāta ar mērķi paplašināt savstarpēji izdevīgus sakarus ārējās tirdzniecības un investīciju sfērās, kā arī sniegt atbalstu perspektīvo biznesa projektu realizācijai.

mēja Slimību profilakses un kontroles centra (SPKC) epidemioloģis Jurisjs Perevoščikovs. Viņš klāstīja, ka šī vīrusa paveids Latvijā atklāts kādam tālbraucējam, kuŗš pēc saslimšanas stacionēts. Saslimšana ar *Covid-19* notikusi marta beigās, inficēšanās notikusi ārzemēs. Tiek pieļauts, ka vīrietis, visticamāk, inficējies ar šo vīrusu paveidu izbraukumā Italijā. Atkārtoti *Covid-19* Brazīlijas paveida gadījumi Latvijā nav konstatēti, piebilda Perevoščikovs

- Latvijā 26. aprīlī, saņēmusi ražotāja "Pfizer-BioNTech" **vakcīnas piegādi – 33 930 devas**, informēja Veselības ministrija (VM).

- Eiropas Savienībai **līdz jūlijam vidū būs pietiekami daudz vakcīnu** pret *Covid-19* devu, lai imunizētu 70% pieaugušo iedzīvotāju. Par to paziņojis Eiropas Komisijas (EK) iekšējā tirgus komisārs Tjēri Bretons. Bretons informēja, ka vakcīnas patlaban tiek ražotas 53 rūpnīcās, un Eiropas Savienība ir otrais lielākais ražotājs pasaulē aiz ASV.

- Sestdien, 1. maijā, pirmo reizi Latvijā novērota **melnplecu klijas** '*Elanus caeruleus*', kas ir jauna suga Latvijas savvaļā, portālu *Delfi* informēja Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Melnplecu kliju pirmo reizi Latvijā Kolkā Ušu plavā novērojuši putnu vērotāji Edgars Smislovs, Vladimirs Smislovs un Valts Jaunzemis.

- Saeima 22. aprīlī, pirmajā lasījumā atbalstīja par steidzamu atzīto Plastmasu saturošu izstrādājumu likuma projektu. Tas no šī gada 3. jūlija **paredz aizliegumu laist tirgū konkrētus plastmasas priekšmetus**, kā arī noteikt pasākumus to patēriņa samazināšanai, kā arī citas prasības.

- Režisors Jānis Ābele **uzņēma īsfilmu par Latvijas kinoteātriem**. Šobrīd Latvijā ir 32 kino izrādīšanas vietas un tikai puse no tām ir kinoteātri. Lai akcentētu to unikālītāti un ielūgtos kinoteātru darbinieku ikdienā, tiek uzņemta filma.

Ziņas sakopojis **P. Karlsons**

JURIS
LORENCS

Par cilvēku, kurš piedzīvojis brīnumainu izglābšanos, mēdz teikt – viņš piedzimis no jauna. Dažs uzveicis smagu slimību, cīnījies mēnešiem, pat gadiem. Bet cits, kurš izdzīvojis smagā autokatastrofā vai zemestrīcē, savu atkārtotās piedzimšanas mirkli pat var nosaukt ar precizitāti līdz sekunde. Līdzīgi ir ar valstīm. Latvijas valsts, kas piedzima 1918. gada 18. novembrī, no jauna atdzima 1990. gada 4. maijā. Tas bija izsaprnots, izsāpēts, brīnumains notikums. Izglābšanās, atbrīvošanās no okupācijas važām. Es to sauktu par “4. maija brīnumu”. Bet brīnums jau tāpēc ir brīnums, ka tas negadās bieži. Tikai divas reizes 20. gadsimtā vēsture uz īsu brīdi atvēra Krievijas imperijas un tās mantinieces, Padomju Savienības durvis. Un abas reizes latvieši pamanījās izmantot šo unikālo izdevību, izcīnīt brīvību un izbēgt – gan pateicoties nejaušām sakritībām, gan pašu mērķtiecībai un izlēmībai.

Brīdi, kad Latvija atguva neatkarību, man bija trīsdesmit gadi. Atskatoties uz to dienu notikumiem no laika distances, ir iespēja precīzāk saskatīt un izvērtēt. Mūsu valsts atjaunošanas teorētiskā, runājot par Latvijas valstiskuma nepārtrauktību padomju un vācu okupāciju laikos, bieži

uzvēruši, ka valsts nav tikai teritorija, starptautiskā atzišana, Saeima, prezidents, valdība. Tā nav tikai vēstniecības un diplomāti, kas turpina darboties arī okupācijas apstākļos. Valsts pirmām kārtām ir cilvēki, tās pilsoņu kopums. Tauta, kas savā tēvzemē sagaidīja 4. maiju. Atklāti sakot, es nespēju iedomāties, kā Latvija būtu atguvusi neatkarību, ja 1945. gada pavasarī visi latvieši būtu sasēdušies laivās un pārcēlušies pāri Baltijas jūrai uz Zviedriju.

Šajās dienās internetā kļūst kāda gudra doma: “Slīkti laiki rada stiprus cilvēkus. Stipri cilvēki rada labus laikus. Labi laiki rada vājus cilvēkus. Vāji cilvēki rada slīktus laikus”. Tulkota dažādās valodās, tā uzskatāmi ilustrē pašreizējo Rietumu pasaules garīgo situāciju. Varētu domāt, ka šo atziņu uzrakstījis kāds senās Grieķijas filozofs. Patiesībā teikumi pieder 1970. gadā dzimušajam amerikāņu rakstniekam Maiklam Hopfam, citāts no viņa 2016. gadā publicētā fantāzijas romāna “Tie, kas paliek” (*G. Michael Hopf, “Those Who Remain”*). Tas, ko vēlēties pateikt autors – ka grūti laiki spēj radīt stiprus cilvēkus. Un otrādi – labi laiki it kā iemidzina cilvēkus, padara tos mazāk vitālus. Ko lai te piebilst? Tagad es saprotu, ka paaudze, kas sagaidīja

4. maiju, kas kalināja šo dienu, bija stipri cilvēki. Man ir tas gods pazīt dažus no viņiem, pat strādāt kopā – Ivars Godmanis, Anatolijs Gorbunovs, Dainis Īvāns. Tāpat es labi pazinu nu jau Aizsaulei aizsauktos trimdas darbiniekus Artūru Cipuli, Uldi Gravu, Andri Kadeģi, Tāivaldi Kronbergu, Kārli Ķuzuli, Gunāru Meierovicu, Jāni Muchku, Vairu Paegli. Viņi bija palikuši uzticīgi Latvijas idejai brīžos, kad vēl nekas neliecināja par 4. maija tuvošanos. Ne velti grieķiem ir sakāmvārds: “Tauta aug liela tad, ja vīri stāda kokus, zinot, ka nekad nesēdēs to ēnā”.

Kopš saulainās 1990. gada 4. maija dienas, kad visa Latvija gaidīja Augstākās padomes balsojuma rezultātus, neatkarības atjaunošanas deklarācijas pieņemšanu, pagājis trīsdesmit viens gads. Vai tā ir tā Latvija, ko cerējam ieraudzīt? Brīžiem šķiet – varēja būt labāk. Izrādās, tās ir pazīstamas izjūtas. Latviešu strēlnieks un rakstnieks Jānis Akuraters pirmos gadus pēc Latvijas neatkarības pasludināšanas raksturoja kā “atplūdu laikmetu”. Esejā “Pēc pieciem gadiem” (publicēta laikrakstā *Latvijas Vēstnesis* 1923. gada novembrī) viņš rakstīja: “Latvijai šodien liela piemiņas diena. Piecus gadus esam neatkarīga tauta, jauna valsts un tautu pulkā līdz-

tiesīgs loceklis. Ja salīdzinām šos piecus gadus kaut vai ar veseliem piecsimt gadiem, kuŗos latvju tauta gulēja vēstures tumsā, tad tie ir ļoti lieli un spoži bijuši. Tagad mēs svinam svētkus. Mums ir armija, parlaments, flote, notiek parādes, runas, rauti, sveiciens. Bet, kad mirušiem un dzīvajiem tiek atdots pienācīgais gods, kad noskan parādes salūti, himnas, runas, kad plūst manifestācijas un deg ugunis par godu bijušajam laikam, tad gribas atskatīties arī uz darbiem, kas veikti Latvijas valsts un tautas labā, gribas domāt arī par mūsu nākotni, kuŗa top liela tautas un valsts darbā. Un tad – pie šiem jautājumiem nav jūtu pat skumjas, un man liekas, ka spožais Latvijas rīts ir ievedis mūs pelēkā, miglainā dienā un saule glabājas vairs tikai atmiņā”.

Kur mūs šodien ievedis spožais 4. maija rīts? Tautas labklājība ir augusi. Bet mūsu kaimiņiem, Lietuvai un Igaunijai, šai ziņā veicies labāk. Latviešu valoda ir nostiprinājusies. Tomēr izrādās, ka vēl šodien Latvijā dzīvo cilvēki, kuŗi pietiekami labi nepārvalda valsts valodu. Savā ziņā Latvija nekad nav bijusi tik droša, tik aizsargāta kā šodien. Nu jau septiņpadsmit gadus esam NATO un ES. Tomēr pastāv bažas – vai NATO un ES ir

tikpat stipri, tikpat vienoti un izlēmīgi kā tolaik, kad pie šo organizāciju durvīm klauvēja brīvību atguvušās Eiropas tautas? ASV aizņemta ar Latvijā ne vienmēr saprotamām problēmām (*“Black Lives Matter”*, *“wokeism”* utt.), Eiropu vājina “breksits”, bēgļu straumes no eirozonas parādu krīze. Visam fonā – Covid-19 pandēmija, kas izgaismo vēl vienu Eiropas problēmu – pārmērīgo birokrātismu un ar to saistīto organizatorisko chaosu. Mūsu kaimiņš austrumos no Zilupes – tā vairs nav Latvijai draudzīgā Borisa Jeļčina Krievija. Nupat esam iekļauti Krievijai naidīgo valstu sarakstā – kopā ar ASV, Lielbritāniju, Ukrainu, Gruziju, Poliju, Čehiju, Lietuvu un Igauniju. Var vien mierināt sevi, ka šī ir visai cienijama kompānija. Bet šis nav tas brīdis, kad pieminēt slīkto. Domāsim labas domas! Pricāsimies, svinēsim, leposimies ar savu tautu un valsti. Tev mūžam dzīvot, Latvija!

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finānciālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

SALLIJA
BENFELDE

Protams, daudzas lietas un norises varam novērtēt tikai salīdzinājumā. Tautieši, kuŗi dzīvo ārpus Latvijas un mēdz ilgāku laiku strādāt vai atpūsties šeit, nereti teic, ka Latvijā dzīvot ir droši – klimats, par spīti pārmaiņām, nenes milzu dabas katastrofas, nav lielu un spēcīgu kriminālu vai radikāli noskaņotu grupējumu, kas apdraud iedzīvotājus. Tam kopumā var piekrist, tomēr – vai viss ir tik vienkārši?

Runājot par nacionālo valsts drošību, izšķir ārejo un iekšējo drošību. Neapšaubāmi, ka ārejo drošību nosaka gan nacionālie bruņotie spēki un visaptverošā aizsardzība, spēki, gan partnerattiecības un līgumsaistības – Latvijas gadījumā tas ir NATO un starptautiskā sadarbība (piemēram, Eiropas Savienība). Ārejo valsts drošību ietekmē arī reģionālā drošība, un mums vienmēr nākas atcerēties, ka mūsu lielais Austrumu kaimiņš diemžēl nav droši prognozējams un tā demokrātijas izpratne krasi atšķiras no vispārpieņemtas.

Savukārt, runājot par iekšējo drošību, šķiet, nekādu lielu problēmu nav, tādēļ pirmajā brīdī pārsteidzošs varēja šķist Valsts prezidenta Egila Levita 22. aprīlī paustais pēc tikšanās ar premjeru Krišjāni Karinu. “Jāsaka atklāti, Latvijas iekšējās drošības jomas institūcijas ir atpalikušas no kopējās valsts attīstības. Jā, pēdējos gados mums ir bijušas investī-

jas vairākās nozarēs, un tās visas attīstībā ir gājušas uz priekšu, bet iekšlietu institūcijas – policija, izmeklētāji un robežsargi – vienmēr ir apdalīti. Tā vienkārši nevar turpināties, jo iekšējās drošības joma ir kritiskā stāvoklī,” publiski pauda Levits. Valsts prezidents aicināja, strādājot pie nākamā gada valsts budžeta, par vienu no galvenajām prioritātēm noteikt iekšlietu institūciju sakārtošanu, tam atvēlot saprātīgas investīcijas. Tomēr viens no galvenajiem jautājumiem ir nodrošināt iespēju par labas un kvalitatīvas izglītības iegūšanu iekšlietu struktūrās strādājošajiem. “Izglītības jautājums jāskata nedaudz plašāk un to nevar saistīt tikai ar vienu iekšlietu nozari. Manuprāt, jautājums par tiesībsargājošajās institūcijās strādājošo izglītošanu ir jāskata kopīgi ar Tieslietu ministrijai sagatavoto projektu par Tieslietu akadēmijas izveidošanu, jo mana pārlicība ir tāda, ka Policijas akadēmijas likvidēšana ir bijusi liela kļūda, kuŗa ir jālabo, bet tas nenozīmē, ka ir jāatjauno tieši šāda akadēmija. Ir jābūt vienai iekšēji saskaņotai policijas un līdzīgo amatpersonu izglītības iestādei,” piebilda Prezidents.

Droši vien vietā ir atgādināt, ka valdība Policijas Akadēmiju nolēma likvidēt 2009. gadā un kā pamatojums tika minēts finanšcējuma trūkums, tādēļ Akadēmija beidza pastāvēt 2010. gada 1. janvārī.

Jāpiebilst, ka par to, ka iekšējā drošība ilgstoši atstāta novārtā, Valsts prezidents atgādināja jau janvārī. Toreiz Egils Levits pēc sarunas ar iekšlietu ministru, Valsts policijas, Valsts drošības dienesta, Valsts robežsardzes un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta vadītājiem par valsts iekšējās drošības stiprināšanu sacīja, ka Latvijas iekšējā drošība jau ilgstoši atstāta novārtā, un tas atspoguļojas nolietotajā infrastruktūrā, darbinieku zemajā atalgojumā, kā arī izglītības līmenī. Janvārī Valsts prezidents arī atzīmēja, ka jāveic atalgojuma reforma, lai aizsardzības joma nekonkurētu ar iekšlietu nozari, kā arī lai izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu atalgojums tiktu iekļauts vienotā sistēmā, stiprinot tiesiskumu Latvijā. Atbalstam iekšējai drošībai ir jābūt līdzvērtīgam tam, kāds tas ir abās pārējās Baltijas valstīs.

Prezidenta sacītajam var tikai piekrist – mūsu valsts nacionālā drošība aptver gan ārejo drošību, par ko ir atbildīgs aizsardzības resors, gan iekšējo drošību, par ko pamatā ir atbildīgs iekšlietu resors. Levita ieskatā, ārejo un iekšējā drošība ir vienas medaļas divas puses.

Vai kopš janvāra kaut kas ir būtiski mainījies? Iekšlietu ministri Sandis Ģirģens gan ik pa laikam runā par algām iekšlietu sistēmā, par telpām un darba apstākļiem policistiem, bet faktiski ministrs vairāk interesējas par

jautājumiem, kas tieši neskar viņa vadīto nozari – piemēram, par atļaujām pandēmijas laikā strādāt manikīrēm vai frizierēm. Jāteic arī, ka neatklāto pasūtījuma slepkavību skaits pieaug – par to upuriem kļuvuši gan vairāki advokāti, gan futbola aģents, nesen sadega kāds jauns vīrietis un viņa nāve, ļoti iespējams, saistīta ar naida noziegumu, bet jau tagad ir skaidrs, ka Tukuma policijas rīcība ir bijusi pilnīgi neizprotama. Vēl pagājušajā nedēļā Rīgas centrā, kādā nelegālā hostelī izcēlās ļoti bīstams un liels ugunsgrēks, kuŗā gāja bojā astoņi cilvēki. Tomēr visi šie notikumi netraucē iekšlietu ministram Ģirģenam daudz un skaisti runāt gandrīz par jebkuŗu nozari, bet iekšlietu sistēmā ministrs daudz tālāk par algu jautājumu neredz.

Saprotams, ka ka gadiem ieilgušas vainas nevar izārstēt ātri, tomēr diemžēl ministrs nedarbojas kā profesionālis iekšlietu jomā, bet vairāk atgādina politiķi, kuŗam rūp sevišķi izcēlšana, slavinašana un, iespējams, lobisms dažos jautājumos. Vēlme izcelties brīžiem noved pie pavīsam divainiem un pat absurdiem iekšlietu ministra paziņojumiem. Tā pēc futbola aģenta slepkavības ministrs intervijā Latvijas Radio apgalvoja, ka šī slepkavība ir kā brīdinājums “par to, ka Latviju sākam attīrīt no noziedzīgiem grupējumiem, kuŗi ilgstoši strādājuši Latvijā un kuŗiem tiek

pārrautas dažādas ķēdes”. Ko īsti ministra teiktais nozīmē, žurnālistiem tā arī neizdevās saprast, jo Ģirģena skaidrojumi “gaismu tumsā” neviesa.

Neapšaubāmi, kā jau minēju, pašreizējo iekšlietu ministru nevar vainot visās Latvijas iekšējās drošības sistēmas problēmās, bet jāatzīst arī, ka līdz šim Sandim Ģirģenam nekādi nav izdevies apliecināt prasmī un vēlmi strādāt, jo lielā plāpāšana rezultātus nav devusi. Skaidrs ir arī tas, ka Latvijas iekšējās drošības sistēmas sakārtošanā un stiprināšanā liela nozīme ir gan Tieslietu ministrijai, gan Valsts Drošības dienestam, Valsts robežsardzei un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam. Un politiķiem ir jāspēj domāt nevis katram par savu partiju – kā izcelties vēlēšanu acīs un izskatīties jaukiem un miļiem, bet gan jāgrib un jāspēj domāt un strādāt Latvijas valsts interesēs. Lai arī turpmāk 4. maijā mēs visi varam droši klāt savus baltos svētku galdautus un svinēt svētkus!

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finānciālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

Vai Latvijā ir droši dzīvot?

ANDRIS KĻAVIŅŠ

1986. gada 26. aprīlī Černobiļas Atomelektrostacijā (AES) darbinieku nolaidības dēļ, uzsprāga reaktors. Pirmais sprādziens aiznesa pa gaisu 1200 tonnas smago reaktora vāku, izmetot atmosfērā 50 tonnas urāna dioksīda iztvaikojumus, bet 70 tonnas izkļiedēja ap reaktoru. Ap 50 tonnām palika reaktora šachtā, kam sekoja citas eksplozijas un ugunsgrēki, kas izmeta atmosfērā jaunas ar radioaktīvajam vielām pilnas gāzu porcijas. Vējš šos saindētos mākoņus dzenāja uz visām debess pusēm. Mana ģimene par šo nelaimi uzzināja tūlīt, jo Tallinā, kur tolaik strādāju, eksperimenta nolūkos bija atļauts skatīties Somijas TV. Tā ziņoja, ka Zviedrija pieprasījusi PSRS paskaidrojumus sakarā ar tās teritorijā atklāto paaugstināto radiāciju. Dažas dienas vēlāk augstu radiācijas fonu konstatēja Polijā, Vācijā, Austrijā, Rumānijā, bet maija sākumā pat ASV un Kanādā. PSRS valdība klusēja, mēģināja novērst avārijas sekas un piesegt notikumu. Arī smagi skartajā Kijevā pionieri soļoja 1. maija svētku parādēs. Tikai 15. maijā Michails Gorbačovs uzstājās ar runu TV, atklājot daļu patiesības.

Salīdzinājumi

Radiācijas līmenis, kas nonāca atmosfērā pēc Černobiļas eksplozijas, 400 reizi pārsniedza radioaktīvo piesārņojumu pēc

“Mazuļa” /Little boy/ uzspridzināšanas virs Hirosimas Otrā pasaules karā. 1989. gadā “Piemīņas memoriāla” ekspozīcijā un dabā atstātā sagrautās Hirosimas kvartālā, redzēju tās šausmas, ko radija bumbas eksplozija puskilometra augstumā virs pilsētas, kurā 1945. gadā dzīvoja ap 350 tūkstošiem japāņu. Neticams šķita brīnumainā kārtā izdzīvojušā Jasiko Hošimoto stāsts 45 gadus pēc uzbrukuma. Jasiko eksplozijas brīdī bija noliecies aiz biezas betona celtnes mūra, lai sasaitētu atrisušo kara zābaku. Gan mūris, gan apmēram divu kilometru attālumā no epicentra viņu paglāba. Ar japāņiem raksturīgo stoiciskumu Jasiko sacīja – tas bija karš! Jā, šausmīgs, bet mēs jau tad vēl neko nezinajam par radiāciju.

Miera laikā ir notikušas trīs kodolkatastrofas ar vissmagākajām sekām. Starptautiskajā kodolincidentu skalā (INĒS) ar atzīmi 7 tiek vērtētas Černobiļas un Fukušimas eksplozijas, bet ar atzīmi 6 ir atzīmēts Kīštimas sprādziens 1957. gadā Čelabinskas apgabalā, kur eksplodēja astoņu metru dziļumā ieraktā konteinerā radioaktīvie izmeši, nopostot Plutonija reaktoru un visu 350 km radiusā. Krievija to slēpa un atzina tikai 1989. gadā.

Ja pie visām pieminētajām katastrofām vainojams pats cilvēks, tad uz Fukušimas nelaimi

nevar attiecināt tikai “cilvēcisko faktoru”. Daži to dēvē arī par Dabas atreibību. Fukušimas reaktori bija moderni un droši būvēti, bet tie cieta no 9 magnitūdu spēcīgās zemestrīces un tās izraisītā cunami. Ja Černobiļā eksplodēja viens reaktors, tad Fukušimā – no ierindas izgāja trīs, bet postošo seku nosacīti bija mazāk, jo japāņi būvējot bija domājuši par cilvēkiem.

“Soda bataljons”

Latvijai par laimi vējš bija labvēlīgs, un mākonis ar Černobiļas izmešiem aizgāja Dānijas virzienā. Bet daļai Latvijas iedzīvotāju katastrofa bija pavisam tuvu, jo viņi tika ar viltu mobilizēti glābšanas darbos. Mēģinot noklusēt avārijas sekas un piesegt notikumu, padomju amatpersonas uz notikuma vietu nosūtīja tūkstošiem nepietiekami ekipētu no rezerves iesaukto civilo un kaņavīru. Pirmkārt mobilizēja medicīnas darbiniekus un ārstus. Viņu vidū bija gan toreiz ķirurgs Valdis Zatlērs, gan Jānis Ozols, gan RTU pasniedzējs dozentrists Gunārs Opmanis u.c. Kā stāsta Dr. Jānis Ozols, tad ārstu pulku komandēja piedzērušies virsnieki, kas neko citu nevarēja izdomāt, ka lika lāpstot zemi un bērt pašizgāzējos. Apsolīja, ka tie, kas uz pāris minūtēm uzskries parakt uz otrā reaktora

jumta, tiks mājās. Daži, ietinušies svina priekšautos, to arī darīja. No tiem gan neviens vairs nav šajā dzīvē. Stress bija milzīgs. Tā pulka organizācija bija bezjēdzīga. Vienīgais jēgpilnais darbs bija tiem, kas būvēja sarkofāgu. Lai gan steigā celtais ilgi neturējās, radās plaisas. Par Eiropas naudu uzceļa jaunu, ko pabeidza 2016. gadā.

Ko darīt? Vai iespējams apurēt “slepkavu”?

Stāsta Dr. Jānis Ozols: “Latvijā ir 1999. gadā pieņemts likums par černobīļiešiem, ir sabiedriska organizācija “Černobiļa”, bet līdz ar veselības sistēmas nesakārtotību aizgāja šreiz arī černobīļiešu rehabilitācija un aprūpe. Ir pašvaldības, kas maksā pabalstus. Radiācijas sekas ir ļoti smagas, tās grauj visus orgānus, tiek nomākta imūnsistēma, un cilvēks cieš no sindroma, kas saistīts ar neirosomatiku. Ir atmiņas zudumi, audzēji, nespēks, sāpes muskuļos, pašnāvības. Joprojām daudz nezināma. Atzišos, ka esmu “piestaigājis” arī pie dziedniekiem. Izdzīvošanas spējas iet kopsoli ar imūnās sistēmas veselību.”

Stāsta Dr. Maija Eglīte: “Ilgus gadus vadīju černobīļiešu ārstniecības centru. Mums bija iespēja mācīties pie japāņu ārstiem Nagasakī. Redzējām viņu attieksmi pret cietušajiem. Viņi var strādāt uzņēmumos divas vai

četras dienas nedēļā, pat dažas stundas, ja slikti jūties. Japāņi neželē līdzekļus pētnieciskajam darbam. Mums nav politiķu, kas cīnās par černobīļiešiem.” “Strādājos” mums bija rehabilitācijas nodaļa ar daudz gultām. Varējām ilgstoši ambulatoros apstākļos apārstēt smagāk cietušos. Līdz ar pārbūvēm, tagad ir tikai 12 gultas. Bez pieaugušajiem mūsu uzskaitē ir 1800 bērnu un jauniešu. Nav līdzekļu pētījumiem, kādu iespaidu atstāj radiācijas sekas uz jauno paaudzi.

Vai iemācīsimies “sajust” radiāciju?

Mēs esam bioloģiskas būtnes, bet, dzīvojot modernā pasaulē, esam zaudējuši dabiskās spējas sajust briesmas. To pierāda Valda Zatlēra – arī černobīļieša – sacītais, ka postošais cunami nesa nāvi 2004. gadā Šrilankā, Indonēzijā un Taizemē, bet neskāra Andamanu salās dzīvojošās primitīvās ciltis. To cilšu šamaņi jau laikus aizveda savus ļaudis augstu kalnos. Bez radio un timekļa brīdinājumiem.

Nezinu, kā šodien, bet vēl nesen katram japāņim krūšu kabatiņā, līdzīgs pildspalvai, rēgojās miniatūrs dozimetrs. Francijā darbojas 56 reaktori, saražojot 70% no valsts elektroenerģijas, Japānā – 50 kodolreaktoru. Tātad būsim vien jāsadzīvo, – tāpat kā ar Covid...

Svinot Latvijas valsts svētkus visā pasaulē

TOMS PĀVILS

Pēc Otrā pasaules kara latviešu kopienām ārpus Latvijas allaž ir bijis svarīgi atzīmēt Latvijai īpašās dienas – pat tajā laikā, kad Latvijā tās nedrīkstēja svinēt. Okupācijas laikā 18. novembrī trimdā parasti atzīmēja ar svinīgu aktu sērīgās noskaņās, atceroties tos gadus starp abiem pasaules kariem, kad Latvija bija neatkarīga, un pieminot savu Tēvzemi, ģimeni un paziņas, kuŗi bija spiesti dzīvot zem padomju okupācijas jūga. Mūsdienās Latvijas valsts svētku svinības latviešu centros pasaulē ir priecīgi un pacilāti notikumi – latvieši un viņu pēcteci sanāk kopā gan 18. novembrī, gan arī Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas dienā 4. maijā.

Šajos svētku pasākumos ir bijis pieņemts izstādīt Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni, nēreti arī nolikt ziedus pie kāda atdarināta Brīvības pieminekļa. Mūzeja ekspozīcijās esam sastapuši Brīvības pieminekļa atveidojumus dažādās teknikās: Melburnā, Austrālijā, – uz foto bannera; Buenosairesā, Argentīnā, – izgrieztu no putuplasta; Hamiltonā, Kanādā, – atveidotu kā lielformāta gleznu. Sastopot “Mildu” kādā diasporas kopienā, tiek uzbūrtā aina – Rīgas sirds, ar valsts brīvības simbolu pašā centrā. Tā tiek radīta vieta tālu

Brīvības piemineklis, ko darinājis Alfrēds Karitons

Latvijas Republikas neatkarības pasludināšanas gadadienas svinības Hamiltonas latviešu baznīcā Kanādā 2013. gadā // Foto: Marianna Auliciema

prom no Latvijas, kur tautieši visā pasaulē piemin savu Tēvzemi.

Brīvības piemineklis, ko darinājis Alfrēds Karitons Bostonā, mūzejam “Latvieši pasaulē” dāvinājis Bostonas Daugavas (8.) skautu nodaļa. Brīvības pieminekļa atveidojums (2.25 metrus augsts) ir izgatavots 1958. gadā, kad Latvijas neatkarības proklamēšanas 40. gadadienai par godu Dailes teātra aktieris un režisors Reinis Birzgalis bija izdomājis plašu uzvedumu, kura

centrālā dekorācija bija Brīvības piemineklis. Pieminekli izgatavoja Bostonas Daugavas Vanagu apvienības biedrs, mākslinieks-dekorators Alfrēds Karitons (1903 – 1987). Vēlāk Brīvības piemineklis tika izmantots citos Daugavas Vanagu sarīkojumos, līdz tas tika uzdāvināts skautiem, kur tas novietots goda vietā Bostonas latviešu namā, kas vienlaikus bija latviešu skautu mītne, kalpoja vēl piecdesmit gadus.

Filma vienmēr sākas ar scenāriju

Filmas “Dvēseļu putenis” scenārists **Boriss Frumins** intervijā ar **Diānu Janci**

Amerikas Kinoakadēmijas locekļi 25. aprīlī paziņoja kinoindustrijā vispopulārākās – “Oskara” balvas šī gada laureātus. Katēgorijā “Labākā ārzemju filma” Latvija bija izvirzījusi režisora Dzintara Dreiberģa spēlfilmu “Dvēseļu putenis”, un komponistes Lolitas Ritmanes sacerētā filmas mūzika pat iekļuva tā dēvētajā balvas isajā sarakstā. Par “Oskaru” apbalvojumu izvēles procesu un “Dvēseļu puteņa” tapšanu, sarunājos ar filmas scenārija autoru, ievērojamo režisoru no Latvijas Borisu Fruminu, kurš pašlaik dzīvo un strādā Amerikā, Maiami.

“Dvēseļu putenis” ir kļuvis par visu laiku visvairāk skatīto filmu Latvijā, un, domāju, par lielu daļu panākumu jāpateicas jūsu rakstītajam scenārijam.

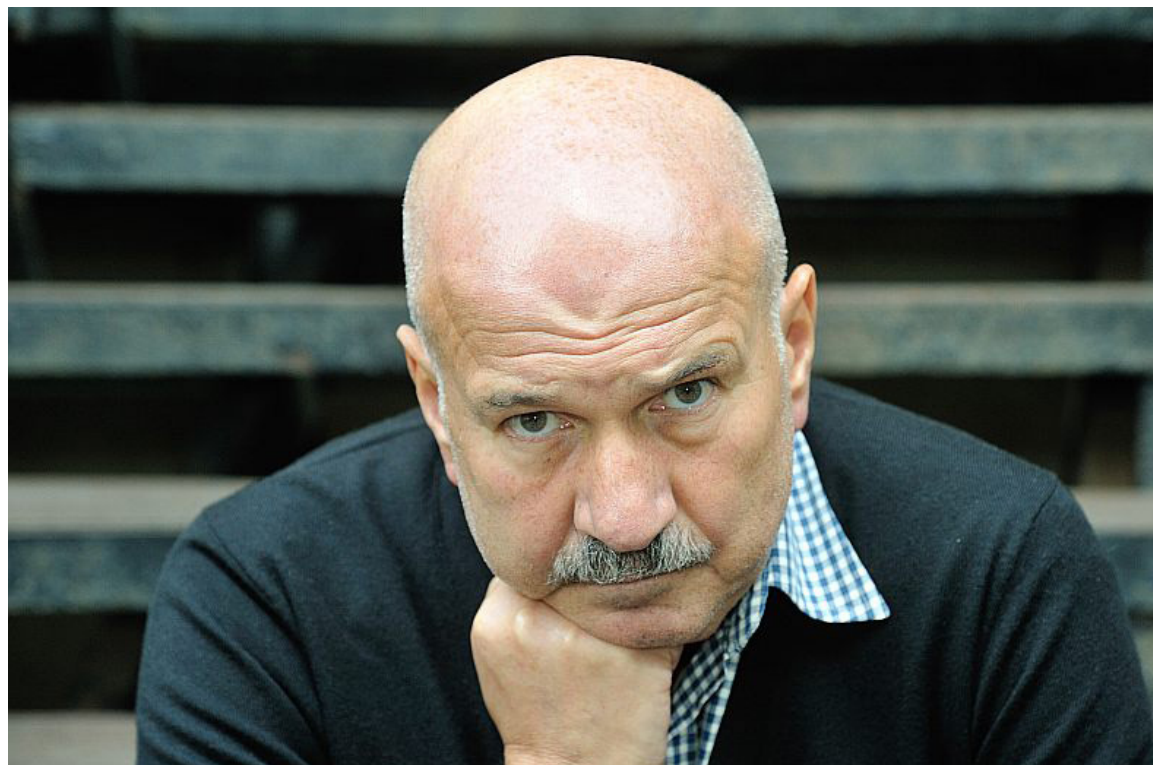
Pirmkārt, uzskatu, ka “Dvēseļu putenis” ir ļoti nozīmīga, patriotiska grāmata par strēlniekiem, par Latvijas valsts pirmsākumiem un Pirmo pasaules karu. Padomju laikā rakstnieku Aleksandru Grīnu nogalināja Krievijā, grāmata netika izdota, un tas ir iemesls, kāpēc es neko nezināju ne par grāmatu, ne par tās autoru. Par šo romānu man pirmo reizi pastāstīja režisors Dzintars Dreiberģs. Diemžēl, darbs nav tulkots ne krieviski, ne angļiski un nevarēju pats to izlasīt. Toreiz nolēmām, ka Dzintars man atstās nodaļu pēc nodaļas, lai es varētu saprast notikumus, to attīstību. Papildus sāku lasīt daudz dažādu materiālu par Pirmo pasaules karu, īpaši mani iedvesmoja “Goodbye to All That” (“Atvadoties no tā visa”), ko sarakstījis ievējamais britu rakstnieks Roberts Greivss (*Robert Graves*). Kopā ar Dzintaru nolēmām, ka izstrādāsim gan Latvijas stāstu, gan arī vispārējo kara stāstu par to, ko karš nozīmē jauniem cilvēkiem, kuri tajā tiek ierauti. Papildu līnija bija par latviešu vīriešiem tajā laikā – ko nozīmēja nonākt kara armijā, tad kļūt par sarkanajiem strēlniekiem, tad atgriezties Latvijā un nolemt palikt dzimtenē. Tie visi bija fakti, kuri prasīja lielu iedziļināšanos. Man tā bija ļoti īpaša pieredze – strādāt kopā ar Dzintaru, kurš savulaik bija mans students gan Latvijas Kultūras akadēmijā, gan vēlāk Baltijas filmu skolā Tālinā. Man bija interesanti strādāt pie šī scenārija, to konstruēt, kaut gan, protams, bija diezgan daudz izaicinājumu. Tā bija Dzintara Dreiberģa pirmā pilnmetrāžas spēlfilma, tā bija militāra filma un vēsturiska kostimfilma, to nevarēja vienkārši uzņemt mūsdienu ielās, un bija nepieciešams rekonstruēt darbību kaujaslaukos un vēsturisko armijas atmosfēru.

Kad to visu uzskatāt, tas liekas īsts pārbaudījums. Kā jūs domājat, kur slēpjas filmas panākumu atslēga?

Dzintars uzsvēra, ka grāmata ir svarīga ne tikai viņam pašam, bet visiem latviešiem, viņš bija ļoti godīgs savā iecerē runāt par Latvijas pagātni. Dzintars kopā ar uzņemšanas grupu, ar producenti Ingu Praņevsku burtiski iedvesmoja visus pārējos. Filmā uzņemšanā piedalījās ļoti daudz

cilvēku, ne tikai filmēšanas grupa, bet arī brīvprātīgie, kuri stundām, pat dienām ilgi strādāja grūtos apstākļos, sniegā un aukstumā, saņemot pavisam niecīgu samaksu vai pat pavisam bez maksas. Protams, jābūt arī čaklam, jāveic nopietns izpētes darbs, mēs runājam ar vēsturniekiem, apmeklējām Kaŗa mūzeju, lasījām grāmatas, skatījāmies fotografijas, centāmies būt iespējami precīzi. Tā tas viss saslēdzās – es teiktu ambīcijas, entuziasms, godīgums un iespējami ticams stāsts. Tas viss kopā var atnest labus rezultātus.

Filma ir par latviešiem, par sarežģītu posmu Latvijas vēsturē, taču filmu saprot un skatās daudzviet pasaulē, ieskaitot Ameriku, kur kara filmas tiek producētas viena pēc otras...

Boriss Frumins: “Tas arī bija mūsu mērķis – būt vienkāršiem, saprotamiem, skaidriem, veidot raitu filmas gaitu, neieslīgstot specifiskās detaļās, kuŗas būtu grūti saprotamas. Domāju, ka pat daļa mūsdienu Latvijas jauniešu neizprot to komplikēto jucekli, kas pēc 1918. gada valdīja Latvijas politiskajā dzīvē. Amerikā skatītāji neiedziļinās Latvijas vēsturē, viņi filmu skatās kā stāstu par jauna vīrieša pieaugšanu sarežģītos kara apstākļos. Esmu pārliecināts, ka gandrīz ikviena filma ir jāveido tā, lai to var saprast ne tikai lokāli, bet arī starptautiski.”

Ja filma ir laba, to sapratīs jebkur. Gluži tāpat kā Latvijā skatās filmas, kuŗas nemaz nav par Latviju. Ja filma atnes interesantu pieredzi, ja tā ir labi veidota, to skatīsies. Tas arī bija mūsu mērķis – būt vienkāršiem, saprotamiem, skaidriem, veidot raitu filmas gaitu, neieslīgstot specifiskās detaļās, kuŗas būtu grūti saprotamas. Domāju, ka pat daļa mūsdienu Latvijas jauniešu neizprot to komplikēto jucekli, kas pēc 1918. gada valdīja Latvijas politiskajā dzīvē. Esmu runājis ar skatītājiem Amerikā, viņi neiedziļinās Latvijas vēsturē, viņi filmu skatās kā stāstu par jauna vīrieša pieaugšanu sarežģītos kara apstākļos. Esmu pārliecināts, ka gandrīz ikviena filma ir jāveido tā, lai to var saprast ne tikai lokāli, bet arī starptautiski.

Tomēr – kas “Dvēseļu putenim” pietrūka, lai iegūtu Amerikas kinoakadēmijas “Oskara” apbalvojumu?

“Oskars” ir ļoti specifisks konkurss. Nominācijas un uzvarētāji bieži atspoguļo sabiedrības konjunktūru. Tiek izceltas jaunas tēmas, akcentēts kaut kas tāds, ko varētu saukt par mūsdienu jautājumiem. Filmā “Dvēseļu putenis” tāda rakstura jaunumu nav. Liekas, šogad spēcīga “Oskara” pretendente ir filma “Nomadland”. Tajā atainotas virspusējas spekulācijas par nabadzību Amerikā, un es to pat nenosaiktu par labu filmu. Bet pats vārds “nabadzība”, kā arī aktrise Frānsisa Makdormanda (*Frances McDormand*), kas tēlo bezpajumtnieci, padara filmu “populāru”. Tā nav labākā aktrises Makdormandas loma, tā

cunfts profesionālie vērtētāji, kā, piemēram, “Hollywood reporter”, “Variety” filmai ir piešķirusi visaugstākos novērtējumus, kas ir īpaši svarīgi latviešu filmai un režisora pirmajam lielajam darbam. Operators Valdis Celmiņš bija nominēts Starptautiskās kinooperātoru federācijas balvai, arī filmas mūzika bija “Oskara” isajā sarakstā. Filma ieguva būtiskus pozitīvus profesionāļu vērtējumus, taču “Oskars” ir akadēmijas biedru rokās, un tā ir grupa ar citādiem uzskatiem.

Jūs labi pazīstat Latvijas filmu uzņemšanas vēsturi, kad padomju laiku filmas ieguva popularitāti visā Padomju Savienībā, dažas pat ārpus tās robežām, tad kinojomā bija nomācošie un grūtie deviņdesmitie gadi. Vai tas nav uzskatāms par

ta pēc tāda paša nosaukuma Jāņa Joņeva romāna motīviem – *D.J.*), skatījos izcilu animācijas filmu “Projām” un domāju, ka režisoram Gintam Zilbalodim ir liela nākotne.

Uzskatu, ka filma vienmēr sākas ar scenāriju. Kad biju jauns un biju izmācījies par režisoru, iedomājos, ka galvenais lēmējs ir filmas režisors, bet ar šodienas pieredzi es teiktu – ja nav laba scenārija, tad nav labas filmas. Manuprāt, labu scenāriju var uzrakstīt tas, kurš saprot režiju un ir pats ar to nodarbojies. Tas gan ne vienmēr nozīmē, ka režisors var uzrakstīt labu scenāriju. Piemēram, man palīdz tas, ka esmu režisors. Tas ir nopietns izaicinājums – izveidot filmai labu scenārija autoru komandu.

Jūs pieminējat, ka labs scenārijs var būt balstīts arī labā grāmatā.

Esmu pārliecināts, ka filmu scenārijiem ir jābūt oriģināldarbiem, taču, ja nav labu oriģinālscenāriju, tad laba adaptācija var kļūt par labu scenāriju. Scenāriju rakstīšana ir sarežģīta māka – kā virzīt raksturus, kā virzīt filmas darbību, tas viss ir punktu pa punktu jāatklāj, scenārijs palīdz režisoram izveidot labu filmu. Šādu māku var iegūt tikai ar pieredzi... Latvijā pagaidām neesmu satīcis pieredzējušu scenāriju autoru.

Kādas turpmāk ir jūsu radošās ieceres Latvijā? Dailes teātri jums bija plānots iestudēt Aleksandra Vampilova lugu “Vecākais dēls”.

Esmu pateicīgs Viesturam Kaiŗiŗam un Jurim Ņagaram par iespēju strādāt Dailes teātrī. Dramaturgs Vampilovs nav nejausība, viņu uzskatu par vienu no labākajiem dramaturgiem, īstu sava aroda meistarū. Viņa lugas man ir tuvas, tās stāsta par pagriezīnu punktiem cilvēku likteņos. Man ir būtiski strādāt ar labu materiālu, režisoram ir kā tilts starp lugu un aktieriem. Aktieru izvēle ir paveikta, taču pandēmijas dēļ mēģinājumi ir atlikti jau vairākas reizes. Šobrīd plānots, ka mēģinājumi atsāksies 2022. gada martā.

Jūs var uzskatīt par pasaules pilsoni, taču, lasot jūsu intervijas, ievēroju, ka bieži pieminat Latviju.

Es nebiju atšķirts no Latvijas, un tam ir vairāki iemesli – esmu dzimis Latvijā, izaugu Latvijā, sāku strādāt un no darba rūpnīcā nokļuva Rīgas kinostudijā. Mana profesionālā izaugsme ir noritējusi Latvijā, Te ir mani draugi. Katru reizi, kad atgrieŗos Latvijā, zinu, ka atgrieŗos mājās. Mani studenti, režisori – Dzintars Dreiberģs, Mārtiņš Grauds, Gatis Ņmits daudzreiz ir teikuŗi: “Boris, brauc uz Latviju, brauc uz Latviju!” Kad pabeidzām “Dvēseļu puteni”, sapratu, ka ir īstais laiks lūgt Latvijas pilsonību. Domāju, ka Latvija ir īpaŗa valsts, kuŗā vēl joprojām ir iespējami brīvi uzskati, brīvas domas. Man tas ir ļoti būtiski, lai Latvija būtu demokrātiska – labā nozīmē, ne tā, ka demokrātija kļūst par histēriju, Latvijas demokrātija ir pacietīga un cieņpilna.

brīnumu, ka Latvija tagad pasaulē ir sasniegusi zināmu atzīstamību?

Padomju laikos Latvijā bija ļoti spēcīga Rīgas kinostudijas dokumentālo filmu skola. Latvijas dokumentālās filmas bija labi pazīstams, tās bija svarīga un oriģināla padomju filmu industrijas daļa. Spēlfilmās nebija tik spēcīgas. Kaut arī bija daŗi interesanti sasniegumi, tomēr īsti nevaram runāt par Latvijas filmu sasniegumiem, tie bija atseviŗķu režisoru un atseviŗķu filmu sasniegumi. Kā vienu no visspēcīgākajām filmām es nosauktu režisora Gunāra Pieŗa filmu “Nāves ēnā”, bet tā ir sarakstīta pēc izcila stāsta, to ir veidojis labs režisors ar labiem aktieriem, un tādēŗjā viss kopā izveidoja labu filmu. Protams, varētu vēl runāt arī par dažām citām filmām, bet kā izcilu sasniegumu es pieminētu tikai “Nāves ēnā”. Latvijai atgūstot neatkarību, laiku pa laikam ir parādījuŗas interesantas filmas, bet ir sareŗģīti runāt par kopējo līmeni, starp citu, atšķirībā no Igaunijas, kuŗa ir spējusi izveidot zināmu atpazīstamību pasaulē. Manuprāt, Latvijas filmas vēl joprojām ir maz zināmas. Kad biju Rīgā, Kristapa ceremonijā, tad redzēju interesantu filmu “Jelgava-94” (reŗisors Jānis Ābele, filma veido-

GUNDEGA SAULĪTE

Lieliska pastaiga pa skaisto Liepāju

Pastaiga pa skaisto Liepāju. Izdevējs biedrība "Liepājai 400", 210 lpp.

Melnbaltais fotoalbums "Pastaiga pa skaisto Liepāju", ko pirms dažām nedēļām klajā laidusi entuziastu grupa, kas apvienojusies biedrībā "Liepājai 400", piesaista gan ar saturu, gan noformējuma un iespaiduma kvalitāti. Attēliem, kas sakopti šai izdevumā piemīt ne tikai vēstures patina un senlaidu šarms, tie runā ar mums pāri laikam, ļaujot ar sajūsmu un nostalgiju noraudzīties kādreizējā godībā – lielajā un varenajā ostas pilsētā, kur kūsā spraiga saimnieciskā un kultūras dzīve, kur nami, ielas un pagalmi liecina par vērienu, lielisku gaumi un sakoptību. Bet skati pāri namu jumtiem – visos debesu virzienos – rāda plašumus, kas paveŗas, ja paceļamies ikdienai pāri. Grāmatas veidotājiem izdevies uzburt pilsētas rosīgo garu, centienus pēc paliekošām vērtībām. Kā lai nepiezogas nostalgija, jo tik pilnīgu veselumu, kādu ieraugām šajās lappusēs, kaŗa un turpmāko vēsturisko pārmaiņu laikā Liepāja zaudēja. Sagrauta tika ievērojama pilsētas centra daļa, turklāt ilgus gadus tā bija *slēgtā pilsēta*, kurā kā Padomju Savienības robežpilsēta viesoties drikstēja tikai ar iekšlietu orgānu izdotām caurlaidēm. Lieki teikt, ka līdz pat Atmodai Liepāja bija pelēka un tās attīstība bija atstāta novārtā. Kaut arī pilsēta nekad nav trūcis gaišu prātu un rosīgu un apdāvinātu cilvēku.

Neatkarības gados situācija ir krasi mainījusies, tāpēc arī šis atskats pagātnē noder gan vēstures faktu izziņai, gan liepājnieku pašapziņas apliecinājumam. Ar pilsētas pagātni ir vērts lepoties! Un tieši tādu – bagātu, gaišu, labi koptu un uzturētu ieraugām Liepāju šajās albuma lappusēs.

Par fotomateriālu savākšanu un projekta vadīšanu uzslava pienākas Andrim Ivanovam, par atlasītiem digitālo apstrādi – Kasparam Miglam. Viņi abi turklāt ir arī vēsturisko attēlu kolekcionāri un dedzīgi pilsētas vēstures izziņātāji. Grāmatas titullapā pieminēti arī citi kolekcionāri, kas devuši savu ārtavu vērienīgā kopdarba tapšanā, tie ir Mečislava Žāgere,

Siena tirgus 1920. – 1930. gads

Valts Linde, Guntars Zariņš, Ēriks Hūns, Vladimirs Mickēvičs, Aleksandrs Kvartenoks, izmantota arī Liepājas muzeja fotomateriālu kolekcija.

Grāmatas ievadā lasām, ka "izdevuma galvenais mērķis ir, sagaidot Liepājas 400. jubileju 2025. gadā, parādīt tās skaistumu un izvest pastaigā pa pilsētu melnbaltās fotografijas laikmetā no 20. gadsimta sākuma līdz Otrajam pasaules kaŗam". Zīmīgi, ka attiecīgo pagājušā gadsimta noskaņu vietām trāpīgi papildina arī nu jau tālo gadu reklāmas.

Ja šķirsim lapu pa lapai, tik tiešām piedzīvosim virtuālu pastaigu pa pilsētu. Un gribi vai ne, izejot no Rožu laukuma, tas ir, paša pilsētas centra, ik pa laikam tajā atkal atgriezīsimies. Gan tāpēc, ka mūsu pastaigā laukums daudzkārt būs jāšķerso, gan tāpēc, ka tas

Rožu laukums 1930. – 1935. gads

Skats uz rietumiem 1925. – 1935. gads

savulaik fotografēts ļoti bieži, turklāt daudz un dažādos rakursos. Grāmata sākas un beidzas ar Rožu laukumu, un šis pilsētas "viduspunkts" ar īpašu centrīces spēku pēc dažādu Liepājas rajonu izstaigāšanas mūsu gaitas atkal atsauc atpakaļ.

Šo grāmatu no sirds varu ieteikt arī kādreizējiem liepājniekiem vai viņu pēcnācējiem. Šī virtuālā pastaiga būs vērtīgs piedzīvojums, atsaucot atmiņās savus jaunības laikus vai vecāku nostāstus par pilsētu pie Baltijas jūras. Tai ir bagāta vēsture, skaista senā arhitektūra un iespaidīgas mūsdienu jaunceltnes.

Atliek novēlēt biedrībai "Liepājai 400", pilsētas jubileju sagaidot, paveikt vēl kādu vērienīgu un mums visiem vajadzīgu darbu.

V. Kušnerus

Liepājā, Siena ielā Nr. 1.

Spoguļu un stiklinieku darbnīca.

Pieņem iesūtīšanai visus attiecošos darbus, kā arī turu pastāvīgā krājumā dažādus stiklus, spoguļus un mēbeles, kuŗas arī pieņem krāsošanai par lētām cenām. Lūzdu pārliecināties

Bildes pieņem ierāmēšanai.

Desu darbnīca

Ed. Treimans

Liepājā, Tiklo ielā № 13.

Izgatavo visādas desas.

Vairumā.

Mazumā.

Liepājas konfekšu un biskvītu fabrika

Liepājā, Stendera ielā 8.

Piedāvā katru dienu svaigas visādas konfektes un biskvītus.

Lielā izvēlē šokolāde, karamēles, kā arī iecienītās tīra krējuma konfektes "ZELTA GOVS", kuŗas aizsargātas no Patentu Valdes zem № 3329.

Augstiecnībā **E. Gordons.**

DAIGA
MAZVĒRSĪTE

Arī man, tāpat kā daudziem latvju bērniem, mazotnē pirmo mācību ēst gatavošanā sniedza vecmāmiņa, maisot putriņu mazajā plaukstiņā un skaitot maģiskos vārdus: “Vāru, vāru putriņu, pieci milti katlā./Ko dos kalpam? Ko kalpa bērnam?” Mārtiņam Rītiņam šādas vecmāmiņas nebija, un mammai nebija laika ar bērnu rotaļām noņemties. Alsadžeras bēgļu nometnē, kur viņš pavadīja savus pirmos dzīves gadus, virtuve bija kopīga, un bērniem ieeja tur bija slēgta. Gāja secen iespēja lūkoties garaiņos, kas veido brīnumainas formas, vāroties ēdienam lielajā katlā, vai vērot koncentrisko apļu virknējumus, kādus veidoja manas vecmāmiņas roka, maisot ievārijumu vai putojot debemannu. “Tikai pulksteņa rādītāja virzienā,” viņa uzstāja, un šo gudrību nodošu tālāk saviem dēliem. Arī Mārtiņš, vēlāk ticis pie skatīšanās pieredzes jau vecāku mājiņas virtuvē, vispirms kulināriju apguva kā burvju mākslu, kur nevis trusis parādās no cilindra, bet gan otrādi – no savstarpēji nesastītiem priekšmetiem cilvēka domu un rīcības rezultātā dzimst brīnums – laimes sajūta, ko rada vēderu piepildošais ēdiens.

Sešpadsmit ēkas, izvietotas H burta formā – 1948. gadā izveidotā bēgļu nometne atradās Alsadžeras ciemata nomalē, un tur dzīvoja ne tikai septiņdesmit latviešu ģimenes, bet arī igauņi un ukraiņi. Mazas istabiņas, katrā baltiem palagiem un zaldātu raupjajam segām pārklātas gultiņas. Tas bija Stokrentas apgabals, kur visvieglāk darbu varēja atrast vīrieši ogļraktuvēs, bet sievietes – keramikas rūpnīcās. Latvieši jau nebūtu viņi paši, ja tūdaļ nometnē nedibinātu dramatisko pulciņu un kori. Mācītājs Pauls Namgauds nodibināja svētdienas skolu, darbojās skauti, bija īpašas nodarbības jauniešiem. Visi priecājās, ka apkārt tik daudz tautiešu – latviskā vide radīja iedvesmu darboties, turpināt dzimtenē kopto kultūru, sapņot, ka Latvija atkal būs brīva. Arī tāpēc Rītiņi negribēja no Vācijas bēgļu nometnes doties uz Ameriku vai Austrāliju. Hermīne un Genriks nelokāmi ticēja, ka varbūt pavisam drīz varēs atgriezties dzimtenē, un arī saviem četriem dēliem – Jelgavā dzimušajam Jurim, Bauskā dzimušajam Jānim, Hamburgā dzimušajam Andrejam un Alsadžerā dzimušajam Mārtiņam – uz laiku laikiem iepotēja savu pašizliedzīgo dzimtas zemes mīlestību.

Mārtiņš Rītiņš uz Latviju kopā ar mammu pirmoreiz atbrauca 1980. gadā, un viens no spilgtākajiem viņa piedzīvojumiem toreiz bija šejienes zemeņu garša. “Jā, tās ir vislabākās zemes manā mūžā, kādas esmu ēdis,” nosprieda jauneklis. Divatā izstaigāja mammas jaunu dienu takas Panemunē, tagadējā Budbergā, Hermīnes dzimtajā pusē, 20 kilometru attālumā no Bauskas. Tur Mārtiņa acu priekšā uz-

ausa tā teiksmainā Latvija, par kuŗu bija tik daudz dzirdēts no mammas, Hermīnes Bikšis. Laikam jau arī Bikšes nāk no Budbergas. Toreiz viņi aizbrauca arī uz Latgali, no kuŗienes nācis Genriks Rītiņš. Anglijā dzīvojot, Mārtiņš domāja, ka viņa ģimene ir vienīgie Rītiņi. Liels bija pārsteigums, ka te kapi pilni ar Rītiņiem, piedevām ir arī Rītiņkalns.

Iemācīts mīlēt Latviju, senču Dievzemīti, Mārtiņš tajā atrada savu īsto vietu, pirms tam pāstrādājis Kanadā, Jamaikā, Arabu valstīs. Šeit iemācīja latviešiem baudīt garšvielas. Par Rīgas vizītkarti padarīja savu restorānu “Vincents”. Ieviesa ne tikai kulinārijā, bet arī sarunu valodā “mērvienību” “tuč-tuč”. Izveidoja

Genriks Rītiņš, Hermīne Rītiņa, dēli Jānis, Juris un Andrejs Švarcenbekā (Schwarzenbeck bei Hamburg)

pirmo kulinārijas televīzijas šovu. Uzdrošinājās ķerties pie vāru un šmorēšanas. Pierādīja, ka arī pavārs var nest Olimpiadas lāpu.

Jā, kas var būt gardāks par “Mārtiņa mielastu”? – šis vārdu salikums latviešu leksikā parādījās jau 1993. gadā, kad Rītiņa uzņēmums Dziesmu svētku viesiem piedāvāja savu Piknika aizaidu. 10 personām par 40 latiem īpaši pitos grozos tika servēta svaigi ceptas maizes izlase un pirāgi; paplāte ar vērsa cepeti, cūkas karbonādēm, svaigi žāvētu cāli, servelādes desu un dažādiem sieriem; tunča, olu, kartupeļu, grieku un svaigu kāpostu, kā arī skābi gurķi un augļu salāti. *Namm!* – siekalas saskrien mutē, varbūt pat mēli varēja norīt, iztēlojoties, kā varētu garšot tolaik Latvijā par lielu hitu kļuvsie grieku salāti.

Pasaules pavārmākslas gudrības apguvis, angļu valodā ikdienā runājušais Rītiņš citīgi sāka lasīt latviešu receptu grāmatas, pukodamies, ka dažu vārdu nozīmi nesaprot. Pie viena konstatēja, ka latviešiem ir diezgan nabadzīga kulinārā valoda. Cept, vārit, šmorēt, sautēt – bet, kā pateikt – lēnām, maigi sautēt? Ar dzejnieces Veltas Tomas dāvāto Nameja gredzenu pirkstā Mārtiņš nefilozofēja, bet ķērās pie

darba – meklēja un atrada vislabākos produktus, gatavoja aizaidu, radot izbrīnu par savas fantāzijas un zināšanu daudzpusību, dalījās savā pieredzē un virtuves gudrībās ar televīzijas skatītājiem un žurnālu lasītājiem – lai jau visi Latvijā uzzina, ka nekas nevar būt “labāks par šo!”

“Ja pavārs cep un vāra ar prieku, viņa ēdienus ēdis ar prieku, jo, gatavojot ēdienu, tajā ieplūst pavāra enerģija. Ne velti bērniem garšo pankūkas, kuŗas cep mīļas vecmāmiņas, bet viņi atsakās no kūkām, ar ko cienā dusmīgas tantes.”

“Cilvēks ir tas, ko viņš ēd.”

“Ēdienam jābūt pagatavotam no vislabākajiem produktiem, jo pārtika, ko lietojam uzturā, veido mūsu ķermeni un ir fiziskās un garīgās enerģijas avots.”

“Pirmais ir – mīlestība pret to, ko tu dari, respekti pret produktu, ko tu tur rokā.”

Otrais – pavārs ir profesija uz visām 24 stundām. Tēv jādodomā kā pavāram, jāguļ kā pavāram, jāsapņo kā pavāram. Un arī atpūsties jābrauc kā pavāram – atklāj jaunās lietas, aizņemies jaunās lietas, ved uz Latviju... Un grāmatas. Grāmatas ir domātas, lai mācītos! Esmu dulls uz grāmatām, man ir kādas 600 pavārgrāmatas.

Un vēl – pavāram jāiet citur ēst, jāredz, ko citi pavāri dara. Jā, tas maksā, bet ilgākā termiņā tas atmaksājas.”

“Tikai nepaliec “lielgalvīgs”. Neslavē pats sevi – lai citi tevi slavē!”

Šie ir tikai daži no Mārtiņa Rītiņa allaž kolorītajiem, dažreiz humora iekrāsotajiem, bet vienmēr oriģinālajiem un patiesajiem ieteikumiem un izteikumiem, ar kuŗiem pavārs dalījies savās neskaitāmajās intervijās. Par ko viņš runā, satiekoties ar draugiem un paziņām? Vai arī tad viņam jautā par ēdieniem vai vīniem? Vai varbūt taujā, kur pirktais sarkanais kurpes, ar kuŗam allaž stilīgi ģērbtais pavārs pārsteidza 2012. gada Bonda sērijas jaunās filmas pirmizrādē?

To, ko viņš pats vēlējas pastāstīt jums, mīļie lasītāji, uzzināsiet turpmākajās lappusēs – Lielo Kanjonu, Tadžmahalu, Kanadas klinšainos kalnus un Šveices Alpus redzējušais Mārtiņš Rītiņš ir aizbēdzis no visas šīs bagātības, lai sirdsmieru un laimi atrastu senču dzimtenes mežā, kur aug ne tikai lāčpurņi, bet četri tūkstoši dažādu sēņu paveidu, un, ieelpojot kritalu un melnzemes smaržu, priecātos par vientulību un gūtu iedvesmu atkal jaunam darba celīnam.

Vāru, vāru putriņ... Pa atmiņas takām kopā ar Mārtiņu Rītiņu

“Bez mērķa cilvēks blandās te,
Par gudrām lietām spriedelē,
Bet galā dumjš ir viss,
Jo vēders – dievs visaugstākais.”

Eduards Veidenbaums

Pēc trim dēliem laikam jau kā nākamo vecāki cerēja dabūt meiteni. Bija pat vārds izdomāts – Ruta. Bet tad piedzimu es – “ā, tas izskatās kā bagātais Mārtiņš”, un tā arī mani nosauca. No tēva vidējā vārda Indriķis man dots otrais vārds – Mārtiņš Ints Rītiņš. Vēlāk mamma gan atzinās, ka ir ļoti precīga par saviem četriem dēliem, jo nav jācinās par uzmanību, kad blakus pieci stalti vīri. Ja būtu kāda meitene, būtu konkurence.

Manas pirmās atmiņas ir par to, ka bēgu prom, kad man pakaļ dzinās kāda tante un gribēja mani pērt. Piedzimu Nentvičā, Česirā, Alsadžeras bēgļu nometnē. Tur bija koka barakas, mamma un paps vienā istabā, es ar brāļiem otrā. Divstāvu gultas, galds, ēdām tikai nometnes ēdnicā. Uz maltīti bija jāiet visai ģimenei – viens aizgāja ātrāk, lai pirmais ieņemtu galdiņu, jo ēdamzāle bija maza. Galdā sutiņāta siļķe, bekons, auzu pārslu bļodiņas. Pārsvārā deva putras, lielākoties grūbu. Mājā mums nekāda ēdiena nebija, arī ledusskapja ne. Istabiņās nebija atļauts ēdienu gatavot. Tēvs bija oļgracis, mājās nāca melnu seju un rokām, bet mamma – vienmēr baltā, cepurīti galvā, jo viņa strādāja ēdnicā. Atceros, reiz viņa kaut ko ēdamu bija atnesusi mums uz māju un par to dabūja rājienu.

Nometnē dzīvoju līdz piecu gadu vecumam, 1954. gadam. Tēvs pārgāja strādāt uz dzelzs rūdas raktuvēm un pieteicās pašvaldības mājai, kuŗu ar laiku piešķīra. Labi atceros to pirmo braucienu uz Korbiju. Bija decembris, sasēdāmie mašīnā, tur bija saceltas pilnīgi jaunas mājas. Atceros lielo zemes kalnu, kas bija izrakts, pagalmu, un nu mums visiem beidzot bija pašiem savas mājas. Tikām pie četrām guļamistabām, jo bijām seši cilvēki. Tie bija jauni nami, domāti strādniekiem, visi vienāda augstuma, ar virtuvi un kamīna istabu pamatstāvā, bet guļamistabām augšstāvā. Celtnes bija vienkāršas un gaumīgas, viss bija jauns, tiem laikiem moderns.

Pāris gadu laikā gulēju pie papa un mammas, tad vienā no istabām ielika divstāvu gultu – Andrejs gulēja augšā, es apakšā. Skaidrs, ka man bija jānovalkā vecāko brāļu drēbes un apavi, dzīvojām ļoti nabadzīgi, tāpēc nekādas konfektes vai mandarinus savā bērniņā neatceros, jā, tādi laiki. Nekad neesmu redzējis arī nevienu vectētiņu vai vecmāmiņu, tēva mamma Anna nomira, kad biju gadu vecs.

(Turpinājums sekos)

AKKA/LAA

Darba radīšanai izmantots AKKA/LAA stipendijas finansējums

KARINA PĒTERSONE,
LNB Atbalsta biedrības direktore

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrībai velta testamentāros ziedojumus

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība saņēmusi Solveigas Rush 10 000 USD testamentāro ziedojumu. Solveiga Rush devās Mūžībā 2020. gadā 90 gadu vecumā un testamentā novēlējusi līdzekļus vairākām labdarības organizācijām un kultūras iestādēm ASV un Latvijā. Pateicībā par ziedojumu Solveigas Rush vārds tiks iemūžināts Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Lielajā ziedotāju sienā.

Solveiga Rush (dzim. Gulbis) bija mākslas vēsturniece un ilggadēja Sinsinati Universitātes (ASV) profesore. Dzimusi Latvijā, bet kopā ar vecākiem 1950. gadā emigrējusi uz ASV. Solveiga Rush absolvējusi Mičiganas Universitāti, viņu aizrāva ceļošana, mākslas vēsture, visu dzīvi bijusi mākslas patronese un regulāri ziedojuši Sinsinati Operai un Simfoniskajam orķestrim. Solveiga Rush ir vairāku grāmatu autore. Viena no tām izdota arī latviešu valodā – izdevniecībā "Neputns" iznākusi viņas grāmata *Michaels Eizenšteins. Tēmas un simboli Rīgas jūgendstila arhitektūrā 1901–1906*.

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrībai veltītais

ziedojums palīdzēs īstenot daudzus labdarības projektus. Arī iepriekš Biedrība saņēmusi vairākus testamentāros novēlējumus – Ginta Stūpnieka, Edvina Peniņa, Augusta Graša. Tie bijuši ļoti nozīmīgi un ļāvuši paveikt tādus paliekošus darbus kā: vizuāli un funkcionāli pārveidot LNB bērnu lasītavu, veicināt bērnu lasītprieku *Grāmatu startā*, izdot grāmatas par Latvijas Nacionālo bibliotēku latviešu un angļu valodā, izveidot bibliotēkas veikalu *Draugu telpa* un popularizēt bibliotēkas krājuma bagātības, izdot *Marinas Koste-*

ņeckas atmiņu krājumu par seno Latvijas vēsturi *Mans XX gadsimts* un dāvēt šo dzīvesstāstu Latvijas bibliotēkām, kā arī uzsākt jaunu un vērienīgu ilgtermiņa projektu *Iedvesmas bibliotēka*. Tā ir jauna Biedrības iniciatīva, lai veicinātu pozitīvas pārmaiņas bibliotēkās un palīdzētu tām kļūt vēl mūsdienīgākām, pievilcīgākām, saturā bagātākām un veicinātu lasīšanu.

līdz piecas bibliotēkas, kas piedzīvos pozitīvas iekšējās vai ārējās pārmaiņas un taps par iedvesmojošām kultūrvietām. Lielajās Latvijas pilsētās vai mazos pagastos ikvienam bibliotēkas apmeklētājam ir tiesības uz laikmetīgu bibliotēku, sakārtotu vidi un mūsdienīgu saturu.

UZZINĀI!

Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība ir nevalstiska sabiedriskā labuma organizācija, kas vairāk nekā 20 gadus piesaista ziedojumus, lai atbalstītu Latvijas Nacionālās bibliotēkas attīstību, palīdzētu Latvijas bibliotēkām kļūt mūsdienīgākām, pievilcīgākām, saturā bagātākām un veicinātu lasīšanu.

Sirsniņi aicinām atbalstīt Biedrības darbu ar ziedojumu! Esam pārliecināti, ka ar ziedotāju at-

balstu mums izdosies paveikt skaistus, nozīmīgus un paliekošus darbus.

Ziedot iespējams:

- ar kredītkarti: www.gaisma.lv;
- ar bankas pārskaitījumu;

Beneficiary: Latvijas Nacionālās bibliotēkas Atbalsta biedrība
Registration Nr.: 50008034971
Account Nr.:

LV84HABA0551006763188

Beneficiary's bank:

AS Swedbank

Address: Balasta dambis 15,
Rīga, LV-1048, Latvija
BIC/S.W.I.F.T.: HABALV22

Ikviena ziedotājs atstāj par sevi nezūdošu liecību nākamajam paaudzēm, iemūžinot savu, piederīgo vai dzimtas vārdu Gaismas pilī – pie bibliotēkas lasītavām, plauktiem, galdiem un krēsliem, Lielajā ziedotāju sienā un Ziedotāju grāmatā.

Ziedojums Vītolu fondam

Godinot Astrīdu Jansoni, kuņa Mūžībā devās pagājušā gada izskaņā, Klīvlāndes Daugavas Vanagu apvienība ziedojuši Astrīdas piemiņas stipendijai 4450 ASV dolarus.

Daugavas Vanagi ir ieguldījuši un joprojām sniedz nenovērtējamu atbalstu tautiešiem Latvijā, latviešu valodas un tradīciju saglabāšanā ārpus Latvijas, kā arī patriotisma kopšanā. Daugavas Vanagus vieno dziļš biedriskums un patiesa mīlestība pret savu zemi. Šoreiz DV sasaukušies, lai ar savu atbalstu pieminētu ievērojamo latvieti Astrīdu Jansoni.

Astrīda uz dzīvi Latvijā pārcēlās 2003. gadā un šajos gados iespēja daudz: vairākas sarakstītas grāmatas, aktīva sabiedriskā dzīve, līdzdalība Vītolu fonda, ALA nozares "Drošais tilts" darbībā, tomēr tikpat būtiski atzīmēt, ka liela daļa no Astrīdas darbīgā mūža aizvadītā tieši Klīvlāndē, kopjot un rūpējoties par latvisko mantojumu svešumā. Astrīda darbojās Klīvlāndes teātra kopā, gan kā priekšniece, gan valdes locekle darbojusies Klīvlāndes Latviešu biedrībā, bijusi aktīvistē Klīvlāndes Baltiešu komitejā, iesaistījusies Klīvlān-

des Koncertapvienībā, darbojusies draudzē un Latvijas Tautas frontes atbalsta grupā, kā arī DV apvienībā.

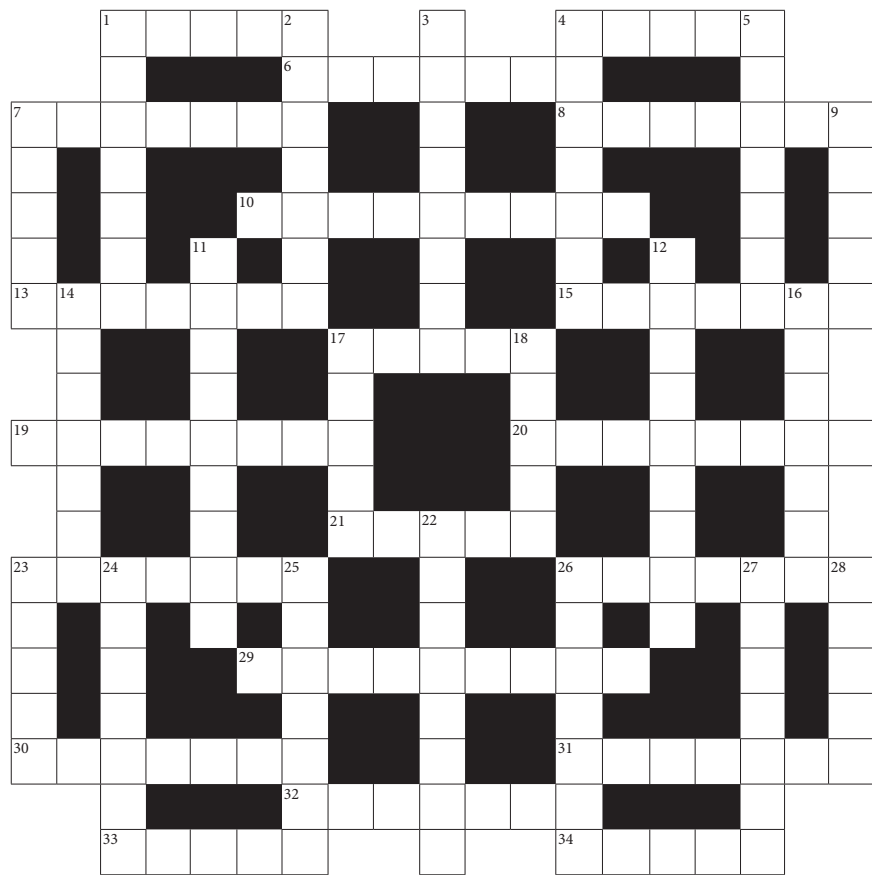
Savā grāmatā "Dārlinga likloči" Astrīda raksta: "Klīvlāndes latviešu sabiedrība ir vienreizēja savā dāsnumā, palīdzot Latvijai, un izdomā to izdarīt saistošā veidā." Šoreiz kā skaists atvadu sveiciens Astrīdai palīdzība saņiegs talantīgus un zinātkārus jauniešus, kam citkārt iespēja izglītoties varētu būt liegta.

Atvadoties no Astrīdas, ziedojuši: Rita Pencis, Anda un Andris Prātiņš, Anita un Andrejs Smiltārs, Ilze un Jānis Hāznērs, Rute un Laimonis Krūmiņš, Guna *Wilkolak*, Māra Kaugurs, Velta Šulcs, Ojārs Manteņieks, Zane Āboliņš, Astrīda un Zigurds Rīders, Sondra un Harijs Martinaitis, Ilze un Kārlis Čerčis, Baiba un Egils Apelis, Haralds Mazzariņš, Zenta un Vilma Apinis, Ilona Ķīsis, Artūrs Grava, Edvins un Ruta Auzenbergs, Sarmīte Grava, Brigita un Viktors Millers, Spīdola korp. kopā Klīvlāndē, Daugavas Vanagu apvienība Klīvlāndē.

Vītolu fonds saka sirsnīgu paldies visiem ziedotājiem!

KRUSTVĀRDU MĪKLA

Sastādījis KĀRLIS PĒTERSONS

Līmeniski. 1. Pēc neilga laika. 4. Veģetācijas tips. 6. Pilsēta ASV, Džordžijas štata centrs. 7. Veidot burtus. 8. Bute. 10. Latviešu rakstnieks (1863-1908). 13. Štats ASV dienvidaustrumos. 15. Tēls A. Dimā romānā "Trīs musketieri". 17. Krievu tautas mūzikas instruments. 19. Personas, kas uz skatuves tēlo lomas bez teksta. 20. Apdzīvota vieta Gulbenes novadā. 21. Latviešu dziedātājs (1907-1987). 23. Galvotājs. 26. Feodālās zemes rentes forma. 29. Indīgs zirneklis. 30.

Virgotne Krimas kalnu galvenajā grēdā. 31. Debess ķermeņa orbītas punkts, kas atrodas vistālāk no Zemes, ap kuru tas riņķo. 32. Zobu slimība. 33. Sena vergturu valsts tagadējās Irānas teritorijā. 34. Deklasēts elements, klaidonis Francijā.

Stateniski. 1. Brīva, neaizņemta. 2. Bignoniju dzimtas koks. 3. Telpa ieslodzītajiem cietoksnī, pilī. 4. Saldo piparu auglis. 5. Apdzīvota vieta Alūksnes novadā. 7. Neliels ūdenskritums. 9. Franču gleznotājs (1980-1867). 11.

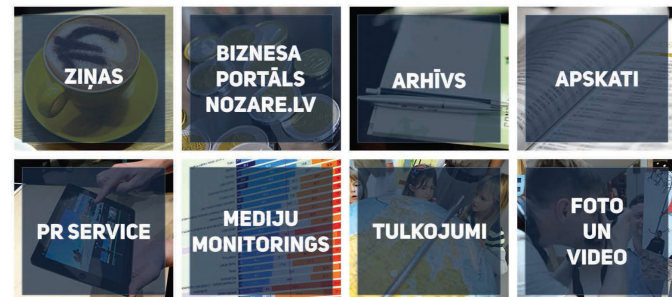
Senatnīga vecfranču tautasdziesma. 12. Viduslaiku jūras buču kuģi. 14. Valsts Eiropā. 16. Valsts Eiropā. 17. Baltijas vācu mācītājs, literāts (1652-1705). 18. Apdzīvota vieta Krāslavas novadā. 22. krievu komponists, pianists, diriģents (1861-1906). 23. Upes daļa pie ietekas jūrā. 24. Kāda ēdiena sastāva un pagatavošanas paņēmiena apraksts. 25. Mechanikas nozare. 26. Grieķu izcelsmes amerikāņu dziedātāja (1923-1977). 27. Konditorejas izstrādājums. 28. Zemes apvalka virsējais slānis.

Krustvārdu mīklas

BL Nr. 16 atrisinājums

Līmeniski. 1. Kauņa. 5. Ariks. 8. Uzlabot. 9. Bankets. 10. Saliens. 12. Ores. 13. Barikādes. 14. Ūdri. 17. Eleroni. 19. Etiķete. 21. Putra. 23. Karnalīts. 24. Palankīns. 26. Svāri. 27. Devīzes. 30. Koknese. 33. Kirī. 34. "Sliksnis". 35. Pele. 38. Skarēne. 39. Lestene. 40. Turneja. 41. Asare. 42. Skats.

Stateniski. 1. Kantele. 2. Upes. 3. Auskari. 4. Karakurts. 5. Atspere. 6. Iela. 7. Smeldze. 9. Broce. 11. Alise. 15. Koksagāz. 16. Miesnieks. 18. Līgatne. 20. Turnīrs. 21. Potes. 22. Asari. 25. Launkalne. 27. Dēkas. 28. Varšava. 29. Salvete. 30. Kaislas. 31. Ežezers. 32. Ezere. 36. Vega. 37. Usma

LETA
nacionālā informācijas aģentūra

Marijas iela 2, Rīga, LV – 1502

marketing@leta.lv

+371 – 672 225 09

www.leta.lv

Ziedojumus Kluso varoņu stipendijai

Pēteris Bolšaitis iztulko un izdod grāmatu, ienākumus veltot stipendijai Vītolu fondā

Grāmata nenoliedzami ir vērtība, kas dzīvo pāri laikiem, iekārtām, režīmiem un pasaules uztverēm. Savās sāpēs un priekos mēs allaž griežamies pie šī avota, kuŗa dziļmē iespējams rast ja ne gluži atbildes, tad vismaz spēku meklēt patiesību.

Pateicoties ziedotāja un fonda uzticamā drauga Pētera Bolšaiša tulkojumam, latviski lasošās auditorijas rokās nonāk Zigfrīda fon Fēgezaka grāmata "Pizas pastarā tiesa" (*pilnā nosaukumā "Pizas pastarā tiesa: stāsts par valdniekiem, politiķiem un tautu... senajos viduslaikos un Mans ticības apliecinājums"*), kas iedvesmo ne tikai ar savu saturu, bet arī tulkotāja pievienoto vērtību, jo ieņēmumi, kas gūti no grāmatas pārdošanas, tiks veltīti Latvijas Kluso varoņu stipendijai. Šī ir iespēja, bagātinot savus

domu un sajūtu apcirkņus ar vērtīgu literatūru, reizē dot nelielu, bet nozīmīgu atbalstu, lai palīdzētu talantīgiem jauniešiem iegūt augstāko izglītību.

Autors Zigfrīds fon Fēgezaks, vācbaltiešu vēsturnieks, rakstnieks, dzejnieks, žurnālists un tulkotājs, šo darbu radījis 1947. gadā – laikā, kad savu dzimteni viņš bija zaudējis uz visiem laikiem, savukārt adoptētā dzimtene Vācija bija kaŗa izpostīta. Pēc Otrā pasaules kaŗa valdošā izmisuma pilnā konjunktūra mudinājusi autoru apcerēt esamības jēgu, individuālo atbildību sabiedrības priekšā, kā arī iekšējo pretrunu pilno cilvēka dabu, ieliekot savas pārdomas alegoriskas viduslaiku leģendas ietvarā.

Māksliniece Ieva Jurjāne par grāmatu izskās šādi: "Zigfrīds

fon Fēgezaks "Pizas pastarajā tiesā", šķiet, pāri laika robežai atsūtījis vēstuli, kuŗu, brīnišķīgā valodā latviskotu, tagad var saņemt katrs, kam ir tāda labā griba. Tas, ko spēj slēpt šī salīdzinoši mazā grāmata, ir apbrīnojami. Tā ir esence, kas aplūko, ietver visu cilvēka dabu un noslēpumaini ietiecas tajā, kas ir pāri cilvēkam – pārcilvēciskajam, kas ietverts Kristus personā un mācībā. Svarīgi arī saprast, kādā brīdī teksts tapis. Ir pagājuši tikai daži gadi kopš neapveramā kaŗa, nežēlības demonstrācijas, ko tā laika cilvēks nevar izslēgt kā televizoru. Autors kā sava veida "ārpusnieks" valstsvāciešu vidē spēj ieraudzīt sabiedrību tādām acīm, kas ļauj notiekošo pārnest cita laika vidē un cilvēkos, vēl tīrāk izkristalizējot katrā sociālā slāņā un vērtību pār-

stāvju archetipus. Tie visi šķiet kaut kur redzēti un dziļi atpazīstami. Manuprāt, nav nejaušība, ka cienījamais tulkotājs savu darbu veltījis Latvijas Kluso varoņu stipendijai. Šis rokraksts apstiprina, ka pasaule, iespējams, izdzīvo, tieši pateicoties klusiem varoņiem, kam ir dāvana izprast patieso lietu nozīmi."

Pēteris Bolšaitis ir grāmatu "Pētera peripetijas", "Latvijas klusie varoņi" un "Vivat Academia: Atmiņas un stāsti par buršu valsti" autors, kā arī Zigfrīda fon Fēgezaka "Baltiešu gredzena", "Senči un pēcteči", Nikos Kazantzakis darba "Kristus pēdējais kārdinājums" un Džona Haidena grāmatas "Pauls Šimanis. Minoritāšu aizstāvis" tulkotājs, tagad šiem darbiem pievienojas arī "Pizas pastarā tiesa", kas ir vēl viens augstvērtīgas literatūras piemērs, kas nu būs pieejams arī latviešu valodā. Sīrsnīgi pateicamies Pēterim Bolšaitim!

VITOLU FONDS

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena – 1,15 eiro
par cm² ierāmējumā
Atlaides par reklāmas
publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlaide 10 % apmērā no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, – 15 % no parastās cenas.
 - Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, – 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLUDINĀJUMIEM:**
- 0,60 eiro par 1 cm² ierāmējumā.
- SĒRU SLUDINĀJUMS:**
- **NB! 60 eiro**

Pasta adrese:
Ģertrūdes iela 27
Rīga, LV - 1011
Tālrunis + 371 67326761
Tālrunis +371 67326784

Darba laiks:
Pirmdien – 9-17
Otrdien – 9-17
Piektdien – 9-13

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.

Redaktore: Ligita Kovtuna
Brīvā Latvija redakcija:
Ģertrūdes iela 27, Rīga, LV-1011
(Darba laiks P.O: 9-17, Pk.: 9-13)
Tāl. (redakcijā) +371 67326761,
+371 29439423,
Tālrunis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

ABONEMENTA MAKSA:

Brīvās Latvijas digitālo versiju
varat pasūtīt tāpat kā līdz šim.

- par 12 mēn. (48 nr.) EUR 55 (550 SEK)
- par 6 mēn. EUR 30 (300 SEK)
- 1 nedēļu EUR 2 (20 SEK)

To varat izdarīt caur Brīvās Latvijas mājaslapu: <http://www.brivalatvija.lv/abone-interneta>.

Izdrukājot iespējama krāsaina versija.

Tiem Brīvās Latvijas lasītājiem, kuŗi tomēr vēlas lasīt avīzi drukātā versijā, piedāvājam pasūtīt Amerikas latviešu avīzi *Laiks* – tie paši 48 numuri gadā, 20 lappuses, to skaitā 8 lpp. tās pašas, kas kopš 2001. gada bijušas kopīgas abām avīzēm.

Iespēja saņemt *Laiku* pa gaisa pastu no ASV.

- par 6 mēn. – EUR 186
- pa parasto pastu no Latvijas – 6 mēn. EUR 86

Dāvanā *Laika* Mākslas kalendārs 2021!

Samaksa: naudu ieskaitot SIA VESTA-LK kontā:

AS SEB banka, kods UNLALV2X,
nr.: LV80UNLA0050016243516,
ar piezīmi BL

un norādot vārdu, uzvārdu un adresi.
Latviešu organizāciju un **privātie sludinājumi** maksā EUR 6,- par 10 mm augstu vienslejīgā platumā aizņemtu telpu. **Sēru sludinājumi** (10,6 cm x 7 cm) EUR 60,-

Komeriālie sludinājumi EUR 12 par 1 slejas cm.
Atlaides atkārtotām reklāmām.

Ar autora vārdu, iniciāliem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijās minēto faktu precizitāti atbild autors.

Lūdzam ziedojumus iemaksāt:
Biedrības *Laiks-BL* kontā –
SEB Banka,
nr.:LV60UNLA0050018705154

JAUNUMI

www.laikagramata.lv

MIGELE DE UNAMUNO
ĀBELS SĀNČESS.
KĀDAS KAISLĪBAS VĒSTURE.

No spāņu valodas tulkojusi Sandra Rutkovska
Māksliniece – Aldis Aleks

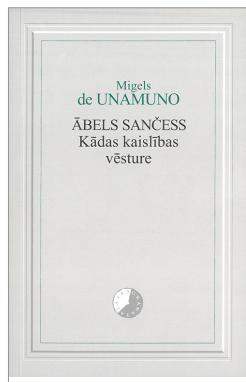

ZIGFRĪDS FON FĒGEZAKS
PIZAS PASTARĀ TIESA

No vācu valodas tulkojis Pēteris Bolšaitis
Māksliniece – Daiga Brinkmane

"Par vienreizēju jaunumu mūsu tulkotās literatūras pūrā varam uzskatīt šo spāņu filozofa, dzejnieka, daudzpusīgā intelektuālista, modernā klasiķa Migela de Unamuno (1864 – 1936) garo stāstu. Latviešiem varbūt pasvešs vārds. 1935. gadā Unamuno sacerējumu "Migla" tulkojis Konstantīns Raudīve, bet 2007. gadā pa otram lāgam Edvīns Raups".

Eduards Silkalns

Šo savu alegorisko leģendu Latvija 1888. gadā dzimušais Fēgezaks ir "novietojis" dziļos viduslaikos, bet personāžus ņēmis no Dantes Aligiēri "Dievišķās komēdijas". Grāmatas beigās autora "Mans ticības apliecinājums" – viņa skatījums uz pašu būtiskāko – savas esības jēgu.

P.S. Zigfrīds fon Fēgezaks ir arī romānu "Baltiešu gredzens" un "Senči un pēcteči" autors.

Uz salas Daugavā pie Kokneses top Likteņdārzs – gaišas atceres vieta, kur svinēt latviešu tautas izturību un spēku. Tas ir arī Tavas ģimenes un dzimtas Likteņdārzs, veltīts visiem latviešiem, kas 20. gadsimtā gājuši bojā vai cietuši svešu varu dēļ. Likteņdārzs top kopdarbībā un par ziedojumiem, tā atbalstītāju skaits jau pārsniedz 500 tūkstošus. Mūsu nākamais lielais kopdarbs – uzcelt Saieta namu! **Palīdz! Ziedo!**

Nodibinājums "Kokneses fonds"
Adrese: Lāčplēša iela 75B, Rīga, LV-1011, Latvija
info@koknesesfonds.lv

Ziedojumiem EUR:
AS "Citadele banka"
Konts: LV94PARX0015211160001
SWIFT: PARXLV22

Starpniekbanka ziedojumiem USD:
USA CITIBANK, N.A., NEW YORK
Konts: 36392149
SWIFT/BIC: CITIUS33

Vairāk informācijas www.liktendarzs.lv

SĒRAS

Dieva mierā aizsaukts
mans dēls un mūsu brālis
MĀRTIŅŠ URDZE

Dzimis Oldenburgā 1960. gada 27. augustā,
miris Liepājā 2021. gada 23. aprīlī.
Liepājas Krusta draudzes mācītājs

"Nebīsties,
jo Es tevi esmu atpestījis.
Es tevi tavā vārdā esmu saucis,
tu esi mans – saka tas Kungs."
Jes. 43:1

Mīlestībā ar viņu vienoti
Gita, Tabita un Toms

Daugavas Vanagu Centrālā valde sēro
par Daugavas Vanagu biedra
kapteiņa **ANTONA ATA HOMKAS**
02.02.1917. – 11.04.2021.

aiziešanu Mūžībā.

Ak, retākas rindas...

Izsakām līdzjutību tuviniekiem

SPORTS

SPORTS

SPORTS

SPORTS

4. MAIJA BRĪVĪBAS SKRĒJIENS UN GĀJIENS

Jau otro gadu, visiem kopā, bet attālināti, notika *Ghetto Games* 4. maija "Brīvības skrējiens" un pirmo gadu "Brīvības gājiens". Svarīgi ka šogad par katriem veiktajiem 10 kilometriem tika iestādīts viens koks. Kā arī ātrākie sportisti un aktīvākie *Instagram* lietotāji varēja cīnīties par lieliskām balvām. *Ghetto Games* aicināja dalībniekus izvēlēties sev ērtāko distanci skriešanā – 3, 5, 10, 21 vai 42 km, bet iešanai nebija distances ierobežojumu – soļus varēja krāt visas dienas garumā.

APKĀRT HOKEJA RIPAI

PČ hokejā laikā par teju 110 000 eiro rotās Rīgu

Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta komiteja atbalstīja 109 647 eiro piešķiršanu pilsētas rotāšanai Pasaules čempionāta (PČ) hokejā laikā, kas galvaspilsētā norisināsies maija beigās un jūnija sākumā. Visdārgāk izmaksās 15 PČ hokejā oficiālā talsmana tēla ēza *Spiky* izgatavošana un eksponēšana pilsētvīdē. Šim mērķim nepieciešami 50 820 eiro. 12 547 eiro plānots izlietot 690 karogu ar čempionāta simboliku izgatavošanai un eksponēšanai pie stabiem ielās, dārzos un parkos. Vairāk nekā 1000 eiro paredzēti karogu izgatavošanai Rīgas tiltu noformēšanai. Kopumā vairāk nekā 10 000 eiro plānots maksāt par karogu uzstādīšanu un noņemšanu. 84 jaunu kronšteinu izgatavošanai plānots atvēlēt 3117 eiro, bet 184 kronšteinu dekoratīvo uzliktnu izgatavošanai – 5018 eiro. Četri speciāli karogi tiks izgatavoti Rātsnama fasādei. Šim mērķim plānots izlietot 1110 eiro. Vides objektu – karogkonstrukciju ar 16 dalībvalstu karogiem – izgatavošanai plānoti 2050 eiro, bet baneriem ar grafisku dizainu – 1123 eiro. Sešu karogkonstrukciju montāža, demontāža un pārvietošana izmaksās 8058 eiro. Vēl vairākus tūkstošus eiro izmaksās plakātu stendi. 4000 eiro paredzēti noformējuma civiltiesiskajai apdrošināšanai. Financējumu plānots piešķirt no Rīgas domes budžeta programmas "Izdevumi neparedzētiem gadījumiem". Gala lēmumu par līdzekļu piešķiršanu pieņems Rīgas domes Finanču un administrācijas lietu komiteja.

Pasaules hokeja čempionāta rīcības komitejā visas iesaistītās puses ir vienprātīgas, ka čempionāts pamatidejā tiek plānots bez skatītājiem, 28. aprīlī žurnālistiem pastāstīja Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) valsts sekretāra vietnieks, Sporta departamenta direktors Edgars Severs. Viņš norādīja, ka kārtējā rīcības komitejas sēdē iesaistītās puses diskutēja par skatītāju iespējām pasaules hokeja čempionāta laikā, taču arī šoreiz diskusijas noslēdzās bez jebkāda lēmuma. Severs atgādināja, ka esošais valsts regulējums *Covid-19* izplatības mazināšanai neparedz, ka šajā pasākumā skatītāji varētu piedalīties. Tāpēc arī kā pamata ideju rīcības komiteja vienprātīgi uzskata, ka čempionāts tiek plānots bez skatītājiem. Gala lēmumu pieņems Ministru kabinets pēc 10. maija.

Olimpiskajā centrā ir uzsaldeš viens centimetrs ledus, bet tiks krāsotas laukuma līnijas un reklāmas. Cenu aptaujā uzvarējušā Somijas uzņēmuma nodrošinātā pagaidu laukumā ledus būs mazliet biežāks nekā ierasts – apmēram 6 centimetri, jo pamatne ierikota uz smiltīm. Betona seguma laukumā ledus ir apmēram četrus centimetrus biezs. "6. maijā ledus būs gatavs", pārliecību par Olimpiskā centra gatavību puda Buncis.

Tribīnes Olimpiskajā sporta centrā vēl taps, lai arī ir maz izredžu, ka skatītāji spēles varēs redzēt klātienē, pastāstīja Buncis. Tribīnes jebkurā gadījumā ir nepieciešamas televīzijas vajadzībām. Gala lēmumu par skatītājiem varētu pieņemt no 10. līdz 15. maijam.

Gatavojoties pasaules čempionātam, Latvijas hokeja izlase aizvadījusi divas pārbaudes spēles ar Slovasijas vienību. Pirmajā spēlē Pještanos mūsu hokejisti ar 2:1 pagarinājumā pārspēja Slovasijas vienību. Vārtus Latvijai pamatlaikā guva Mārtiņš Karsums, bet pagarinājumā uzvaru nodrošināja Renārs Krastenbergs. Par labāko Latvijas izlasei atzina vārtsargu Jāni Kalniņu.

Otrajā spēlē Latvijas izlase Pještanos pagarinājumā zaudēja Slovasijas valstsvienībai – 0:1 (0:0, 0:0, 0:0, 0:1).

Miks Indrašis // Foto: LETA

Pēc diviem pirmajiem periodiem, kušos Slovasija Ivaru Punenovu traucēja ar 25 metieniem, kamēr viesi pa mājinielu vārtu viru meta vien pieticīgās septiņas reizes, negaidīti 41. minūtē ripa nonāca mājinielu vārtos, Mikam Indrašim pielabojot metienu no zilās līnijas.

Merzļikins spēlē izcili un izpelnās spožākās zvaigznes titulu

Lielisku spēli Kolumbusas *Blue Jackets* vārtos Nacionālās hokeja līgas (NHL) čempionātā naktī demonstrēja Elvis Merzļikins, palīdzot savai komandai izcīnīt uzvaru un pārtraukt ieilgušo zaudējumu seriju. *Blue Jackets* hokejisti ar rezultātu 1:0 pēc spēles metienu serijā savā laukumā pieveica Detroitas *Red Wings*. Tieši Merzļikins kļuva par spēles galveno varoni, jo atvairīja visus (41) pretinieku metienus. Viņš tika atzīts par spēles spožāko zvaigzni jeb labāko spēlētāju. Pēcspēles metienos savas izdevības realizēja somis Patriks Laine un dānis Oliveris Bjorkstrands, bet Merzļikins savus vārtus atstāja neieņemtus.

KRIŠJĀNIS RĒDLIHS NOSLĒDZ KARJĒRU LATVIJAS HOKEJA IZLASĒ

Savu pēdējo treniņu Latvijas hokeja izlases rindās ir aizvadījis pieredzējušais aizsargs Krišjānis Rēdlihs. Rēdlihs vairāk nekā astoņpadsmit gadu laikā hokeja izlases rindās ir iekrājis deviņu pasaules čempionātu pieredzi, kā arī piedalījies trīs olimpiskajās spēlēs. Kopumā izlases krekļā pieredzes bagātais aizsargs ir aizvadījis 154 spēles, iekrājot 29 (10+19) rezultativitātes punktus.

Pēc treniņa aizsargs kā pateicību no Latvijas Hokeja federācijas (LHF) prezidenta Aigara Kalviša saņēma spēles kreklu, ar ko aizvadīja pārbaudes spēles Slovasijā. Atvadoties no cīņu biedriem, Krišjānis bija lakonisks: "Jūs likāt man izskatīties labāk."

Rēdlihs turpina studijas Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijā (LSPA) un jau tuvākajā laikā gatavojas pievērsties pilnvērtīgai trenera karjērai.

PASAULES ČEMPIONĀTS U-18 HOKEJISTIEM

ASV risinājās pasaules čempionāts U-18 hokejistiem. Latvijas vienība bija iedalīta grupā, kurā vēl ir ir Kanada, Zviedrija, Šveice un Baltkrievija. Četras no piecām grupas komandām iekļušas ceturtdaļfinālā. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, šoreiz turnīra vājākajai komandai nebūs jāpamet elites līga. Pērn *Covid-19* izplatības dēļ pasaules čempionāts U-18 vecuma grupā elites līgā nenotika.

Čempionāta pirmajā spēlē Latvijas izlase ar 2:4 zaudēja Šveicei, bet Kanada ar 12:1 sagrāva Zviedriju. Nākamajā spēlē mūsu hokejisti sīkstī cīnījās ar Kanasas vienādžiem. Otrā perioda vidū Latvijas izlase nokļuva iedzinējos ar 0:2, taču otrās trešdaļas pēdējā minūtē vārtus guva Anri Ravinskis, samazinot rezultātu starpību līdz minimumam. Trešā perioda vidū Kanada atjaunoja divu vārtu pārsvaru, bet jau pēc nepilnām trim minūtēm skaitliskajā vairākumā

vārtus guva Sandis Vilmanis. Turpinājās sīva cīņa līdz spēles pirmspēdējā minūtē savus otros vārtus šajā spēlē guva Meisons Maktevišs. Līdz ar to Latvijai zaudējums ar 2:4 (0:0, 1:2, 1:2). Latvijas izlases vārtsargs Kārlis Mežsargs šajā spēlē atvairīja 48 no 52 metieniem (92,31%). Kanasas izlase izpildīja 53 metienus, bet Latvijas hokejisti 27 reizes apdraudēja pretinieku vārtus.

Trešajā spēlē Latvijas U-18 hokeja izlase piedzīvoja zaudējumu pret Baltkrievijas līdzauzņēmājiem – 2:6 (0:1, 1:3, 1:2). Pretinieku vienības vārtsargu pārspēja Martins Laviņš un Rainers Dārziņš. U-18 izlase ASV pasaules čempionātu elites līgā noslēdza ar graujošu zaudējumu pret Zviedriju – 0:7 (0:1, 0:1, 0:5). Linards Lipskis šajā spēlē Latvijas izlases vārtos atvairīja 28 no 35 metieniem. Par turnīra labākajiem spēlētājiem Latvijas izlase tika atzīti Martins Rodrigo Laviņš, Gustavs Ozoliņš un Anri Ravinskis.

JĀNIS KONRĀDS – MŪŽIBĀ

25. aprīlī 78 gadu vecumā mūžībā devies Austrāliju pārstāvējušais latviešu peldētājs Jānis Konrāds, informē Austrālijas sporta slavas zāle.

Konrāds dzimis 1942. gadā Rīgā, bet dažus gadus vēlāk viņš kopā ar saviem vecākiem, divām māsām un vecmammu devās bēgļu gaitās uz Vāciju, no kurienes 1949. gadā nonāca Austrālijā. Pēc pārcelšanās uz Sidneju Jānis Konrāds kopā ar māsu Ilzi sāka trenēties peldēšanā pie titulētā Austrālijas trenera Dona Tolbota. Tāpat ar Tolbotu pie stūres Austrālija 2001. gada pasaules čempionātā kļuva par medaļām bagātāko izlasi.

Izcilais Austrālijas peldēšanas treneris Dons Tolbots (1933-2020)

Tolbota sadarbība ar Austrālijas peldēšanas izlasi sākās 1960. gadā, kad viņš par personīgajiem līdzekļiem uz Romas Olimpiskajām spēlēm devās atbalstīt Rīgā dzimušos peldētājus Jāni un Ilzi Konrādus. Tolbots bija skolotājs pamatskolā, kurā mācījās trimdas latviešu bērni Konrādi – peldētāji, ar kuriem treneris uzsāka savu panākumiem bagātu karjēru.

Jau 14 gadu vecumā Konrāds bija Austrālijas peldēšanas komandas rezervists 1956. gada Melburnas olimpiskajās spēlēs.

Četrus gadus vēlāk Konrāds 1960. gada Romas Olimpiskajās

spēlēs kļuva par čempionu 1500 metros brīvajā stilā, kā arī izcīnīja bronzas medaļas 400 metros brīvajā stilā un 4x200 m brīvā stila stafetē. Viņš bija arī trīskārtējs Nāciju Sadraudzības spēļu čempions. Savukārt Ilze Konrāde Romā izcīnīja sudrabu 4x100 metru stafetē. Viņas kontā arī viena zelta medaļa Nāciju Sadraudzības spēlēs.

Konrādi arī vairākas reizes laboja pasaules rekordus: Jānis 26 reizes, bet Ilze – 13 reizes. 1985. gadā Jāni Konrādu uzņēma Austrālijas sporta slavas zālē. Jaņa un Ilzes Konrādu panākumi iedvesmojuši daudzus Austrālijas peldētājus.

SPĒKAVĪRU CĪNAS

Latvijas spēkavīrs Aivars Šmaukstelis Bahreinā izcīnīja trešo vietu *World's Ultimate Strongman* sacensībās, ziņo sportista pārstāve Kintija Daudiša. Sacensībās piedalījās 15 atļēti no visas pasaules.

"Sacensības bija ļoti ļoti organizētas. Kopumā bija piecas disciplīnas – vilkšana no zemes (smagumi no 300 līdz 440 kilogramiem), karogu vilkšana, hanteles grūšana, stafete un akmeņu celšana," tiek citēts Šmaukstelis. "Pirmajā disciplīnā pazaudēju laiku, nesaprotot, kas stiprina svaru ripas – es vai palīgi. Arī hanteles grūšanā būtu jāpiestrādā pie tehnikas," par sacensībām stāsta Aivars Šmaukstelis. Par tuvumu goda pjedestalam sportists sāka domāt pēdējās disciplīnas laikā. "Sapratu, ka, ja paceļšu deviņus no desmit akmeņiem ātri un precīzi, noturēšu savas pozīcijas. Esmu gandarīts par savu sniegumu. Trešā vieta šajās sacensībās man sniedz ceļazīmi uz *World's Ultimate Strongman* sacensībām septembrī Lasvegasā," saka Šmaukstelis.

Par uzvarētāju kļuva Ukrainas sportists Oleksijs Novikovs, bet otro vietu ieņēma Žans Fransuā Karons no Kanasas. Sacensības notika trešo gadu, 2018. un 2019. gadā norisinoties Dubajā.

PLŪDMALES VOLEJBOLS

Latvijas plūdmales volejbola duets Aleksandrs Samoilovs un Jānis Šmēdiņš Meksikā uzvarēja pirmajā spēlē Pasaules tūres četrus zvaigžņu posma izslēgšanas turnīrā, bet nākamajā cīņā astotdaļfinālā zaudēja un turnīru noslēdza dalītā 9. vietā, liecina rīkotāju informācija.

Izslēgšanas turnīru Samoilovs/Šmēdiņš sāka ar uzvaru 2:0 pār austriešiem Kristofu Dresleru un Aleksandru Huberu, bet spēlē par vietu ceturtdaļfinālā ar 0:2 atzina Polijas pāru Piotra Kantora un Bartoša Losjaka pārakumu. Turnīrā Kankūnā Latvijas pāris nopelnīja 400 ranga punktu.

P. Karlsons

Sludinājumus un reklāmu laikrakstā iesniedz ērti arī no sava tālrunā!